

UNIVERZITA KARLOVA
Právnická fakulta

Tobiáš Bolek

Dohoda o vině a trestu

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Bc. Jiří Říha, Ph.D.

Katedra: Katedra trestního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu) : 28. 6. 2023

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 117 197 znaků včetně mezer.

V Praze dne 28. 6. 2023

Tobiáš Bolek

Poděkování

Rád bych tímto poděkoval vedoucímu mé diplomové práce JUDr. Bc. Jiřímu Říhovi, Ph.D. za jeho cenné rady a připomínky k diplomové práci a za jeho velmi rychlou komunikaci. Děkuji také Mojmiru Dostálovi za mimořádně rychlou a kvalitní korekturu. Dále patří díky mé rodině za finanční a psychickou podporu.

Obsah

Úvod	1
1 Historie legislativního procesu dohody o vině a trestu	2
1.1 Historický smysl úpravy	2
1.2 První legislativní pokus	3
1.3 Druhý legislativní pokus	4
1.4 Třetí legislativní pokus.....	5
1.5 Čtvrtý legislativní pokus.....	7
1.6 Novela roku 2020	9
1.6.1 Smysl novelizace.....	9
1.6.2 Nesporné skutečnosti.....	10
1.6.3 Prohlášení viny	10
1.6.4 Dohoda o vině a trestu	10
1.7 Chystaná rekodifikace trestního řádu	12
2 Platná úprava dohody o vině a trestu v českém právním řádu.....	13
2.1 Obecná charakteristika institutu	13
2.2 Negativní vymezení podmínek sjednání dohody o vině a trestu	14
2.2.1 Řízení proti uprchlému	14
2.2.2 Řízení proti mladistvému.....	15
2.3 Subjekty dohody o vině a trestu.....	15
2.3.1 Obviněný.....	16
2.3.2 Státní zástupce	16
2.3.3 Poškozený.....	17
2.3.4 Soud.....	17
2.4 Procesní fáze dohody o vině a trestu	18
2.4.1 Sjednávání dohody o vině a trestu	18
2.4.2 Rozhodování soudu o návrhu na schválení dohody o vině a trestu	20
3 Potencionální rozpor s evropským právem.....	22
4 Výhody a nevýhody dohody o vině a trestu	24
4.1 Zrychlení trestního řízení a psychický element	25
4.1.1 Na straně státu	25
4.1.2 Na straně obviněného	25
4.1.3 Na straně poškozeného	27
4.2 Ekonomický aspekt.....	28
4.2.1 Na straně státu	28

4.2.2	Na straně obviněného	28
4.2.3	Na straně poškozeného	29
4.3	Soulad s právním systémem České republiky	30
4.3.1	Zásada materiální pravdy	30
4.3.2	Zásada legality	32
4.3.3	Základní zásady obecně	32
4.4	Nedostatečná opora v trestním právu hmotném	33
4.5	Efektivita trestního řízení	34
4.5.1	Na straně státu	34
4.6	Sociální aspekt	34
4.6.1	Na straně státu	34
4.6.2	Na straně obviněného	35
5	Plea Bargain v zemích common law	37
5.1	Plea Bargain v USA	38
5.1.1	Charge bargaining	39
5.1.2	Count bargaining	39
5.1.3	Sentence Bargaining	40
5.1.4	Fact bargaining	40
5.2	Klíčové rozdíly mezi plea Bargain v USA a dohodou o vině a trestu	41
	Závěr	43
	Seznam použitých zkratk	44
	Seznam použitých zdrojů	45
	Seznam použité literatury	45
	Seznam internetových zdrojů	48
	Seznam použitých právních předpisů	50
	Česká republika	50
	Slovenská republika	50
	USA	50
	Anglie a Wales	50
	Seznam použité judikatury	51
	Seznam ostatních zdrojů	52
	Abstrakt	55
	Abstract	56

Úvod

Dlouhá doba trvání trestního řízení je jedním z nepříznivých, a zdaleka nejen odbornou veřejností taktéž nepříznivě vnímaných fenoménů trápících všechny země kontinentálního právního systému, kdy Česká republika tedy v tomto ohledu není žádnou výjimkou. Problém délky trestního řízení v návaznosti na povinnost státu zajistit přiměřeně dlouhé trestní řízení vyplývající z čl. 6 Evropské úmluvy o lidských právech je dokonce problémem, kterým se Evropský soud pro lidská práva zabývá nejčastěji.¹ Evropské země se tak v reakci na tuto skutečnost zaměřily v poslední době na proces racionalizace trestní justice. Cílem racionalizace trestní justice je zejména zkrátit celkovou délku trestního řízení a odlehčit zátěži justičních orgánů.² Dohoda o vině a trestu je typickým příkladem této snahy zefektivnit a zrychlit trestní řízení.

V první kapitole této práce podrobněji popisují historii legislativního procesu, neboť institutu dohody o vině a trestu v České republice prošel poměrně komplikovaným procesem, přičemž hodnotím přínosnost jednotlivých legislativních změn. Zabývám se proto podrobněji i staršími legislativními pokusy, neboť akademické práce se stejným nebo obdobným tématem, jichž již vzniklo, a i nadále vzniká poměrně značné množství, se starším návrhům příliš nevěnují. Ve druhé kapitole analyticky popisují platnou právní úpravu dohody o vině a trestu v českém právním řádu. Ve třetí kapitole se krátce věnuji vztahu dohody o vině a trestu a Evropské úmluvy o lidských právech s důrazem na právo na spravedlivý proces. V klíčové čtvrté kapitole pak obsáhleji hodnotím jednotlivé výhody a nevýhody dohody o vině a trestu. V páté kapitole této práce se věnuji popisu platné právní úpravy institutu „plea bargain“ v zemích anglo-amerického právního systému, který je předobrazem a inspirací institutu dohody o vině a trestu. Porovnávám a hodnotím i několik základních rozdílů mezi oběma instituty. Analýzu plea bargain v zemích common law jsem zvolil především proto, že v rámci svého několikaměsíčního studijního pobytu v Manchesteru jsem měl jedinečný přístup k relevantním pramenům.

¹ HARRIS, David John, Harris, O'Boyle & Warbrick: law of the European Convention on Human Rights. Third edition. Oxford, United Kingdom: Oxford University Press, 2014. ISBN 978-0-19-960639, s. 492.

² ŠČERBA, Filip, 2012. Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice. Praha: Leges. ISBN 978-80-87576-30-4, s. 9.

1 Historie legislativního procesu dohody o vině a trestu

1.1 Historický smysl úpravy

Přestože je plea bargain dominantou anglo-amerického právního systému, nelze zavedení dohody o vině a trestu do českého právního řádu označit za velké překvapení. Během posledních několika desítek let dochází k pronikání vlivů plea bargain i do zemí kontinentálního práva a k postupnému zavádění podobných institutů, napříč evropskými zeměmi. Takto se děje zatím bez výraznějšího zásahu ze strany Evropské unie, ačkoli zde jsou vysledovatelné náznaky, že k zavádění prvků plea bargain do jednotlivých zemí Evropy EU podporuje.³

V některých evropských zemích, jako je například Německo, již dříve existovaly v trestním pávu neformální podoby dohadovacího řízení a dohoda o vině a trestu do něj byla formálně inkorporována až později.⁴ V České republice však stejně jako na Slovensku došlo k zavedení tohoto institutu bez předchozí neformální justiční praxe.

Přijímání dohody o vině a trestu do českého právního řádu probíhalo několik let a celý proces provázely vášnivé diskuse. Poprvé se základ institutu dohody o vině a trestu objevil už v roce 2005 v rámci novely trestního řádu. Už tehdejší zákonodárci začínali vnímat zvyšující se vytíženosti české justice a zvyšující se dobu mezi spácháním trestného činu a pravomocným rozhodnutím ve věci, kdy v českém právním řádu může tato doba činit i několika let. Ministerstvo spravedlnosti sice nemá k dispozici statistiky délky trestních řízení české justice starší roku 2008, nicméně i tak z jejich statistik můžeme vidět, že jenom mezi lety 2008 až 2012 délka trestního řízení u okresního soudu ode dne nápadu do konečného rozhodnutí soudem prvního stupně trvala průměrně kolem 200 dní a u krajského soudu v prvním stupni dokonce kolem 500 dní. U 90 % nejdelších trestních řízení se pak průměr pohybuje až třikrát výše než předchozí uvedené průměry.⁵ Lze tak předpokládat, že i kolem roku 2004 se délka trestních řízení pohybovala v obdobných číslech.

Ze základních práv a svobod vyplývá, že „každý má právo, aby jeho věc byla projednána veřejně, bez zbytečných průtahů“ Tak stanovuje v článku 38 odst. 2 Listina základních práv a svobod. Také ze základních zásad trestního řízení plyne že trestní věci mají být projednány urychleně bez zbytečných

³ GARBATAVIČIŪTĚ, Simona, 2021. Reshaping Plea Bargaining in European Criminal Justice. Vilnius University open series [online]. Vilnius University Press, 56-64 [cit. 2023-06-28]. ISSN 2669-0535. s. 61

⁴ MUSIL, Jan, 2008. Dohody o vině a trestu (Absprachen) v Německu. Právník. 147(3), 217-246.

⁵ České soudnictví 2021: Výroční statistická zpráva. In justice.cz [online]. [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: https://www.justice.cz/documents/12681/719244/Ceske_soudnictvi_2021.pdf/37d8da17-4fee-4001-a473-fdb840f78936

průtahů.⁶ Neschopnost státu zajistit osobám přiměřeně dlouhé trestní řízení se stalo nejčastěji řešenou problematikou u Evropského soudu pro lidská práva.⁷

Z uvedených statistik české trestní justice a v kontextu justiční praxe ostatních evropských států, které se dlouhým trváním trestního řízení potýkali také, se tak jeví snaha prosadit institut dohody o vině a trestu do české právní úpravy jako zcela oprávněná a pochopitelná.

1.2 První legislativní pokus

Prvním návrhem prosadit tento institut v České republice byl návrh novely trestního řádu tehdejších poslanců Jiřího Pospíšila a Radima Chytky z roku 2004.⁸ Ti v předloženém návrhu hovořili o dohodě mezi státním zástupcem a obviněným, která může být uzavřena při prvním hlavním líčení před zahájením dokazování. Návrh je svým obsahem zjevně inspirován zahraniční úpravou plea bargain, přestože ji autoři v důvodové zprávě nikde výslovně nezmiňují.⁹

Předkladatelé uvádí v důvodové zprávě, že od zavedení prvků plea bargain do českého právního řádu očekávali zejména to, že trest bude následovat bezprostředně po spáchání trestného činu, a to při zachování všech základních lidských práv a svobod.

Protože se jednalo o zcela zásadní změnu trestního řádu, museli autoři počítat s tím, že nový návrh vzbudí poměrně velkou vlnu kritiky a ostražitosti u ostatních zákonodárců, přestože snaha zrychlit trestní řízení byla tehdy aktuální a legitimní. Autoři tak dohodu mezi obviněným a státním zástupcem velmi limitují, a to dle mého názoru proto, aby změna trestního řádu nebyla tak razantní a zároveň aby byla natolik kontrolovatelná, aby nevzbudila obavy, které by zamezily přijetí tohoto návrhu. Navrhovaný institut byl proto značně omezen a to tak, že dohoda může být uzavřena pouze u trestného činu jehož horní hranice nepřevyšuje pět let a pokud je v dohodě navržen nepodmíněný trest odnětí svobody jedná se o podmínku nutné obhajoby. Proti dohodě pak byla v návrhu zakotvena možnost podat stížnost s odkladným účinkem. I přes tyto nastavené mantinely však poslanecká sněmovna tento návrh zamítla v prvním čtení,¹⁰ avšak nikoli kvůli věcnému nesouhlasu s tímto institutem, ale kvůli přesvědčení, že taková změna by měla být součástí připravované kodifikace hmotného práva.

⁶ § 2 odst. 4 trestního řádu

⁷ HARRIS, David John, Harris, O'Boyle & Warbrick: law of the European Convention on Human Rights. Third edition. Oxford, United Kingdom: Oxford University Press, 2014. ISBN 978-0-19-960639-9, s. 492

⁸ Sněmovní tisk 836/0. In psp.cz [online]. [cit. 2023-03-17]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=4&ct=836&ct1=0>

⁹ srov. Kapitola 6 této práce

¹⁰ Usnesení Poslanecké sněmovny č. 1520. In psp.cz [online]. [cit. 2023-03-17]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/text2.sqw?idd=32376>

1.3 Druhý legislativní pokus

Podruhé se tak tento institut objevil v rámci legislativního procesu v roce 2005 jako součást pozměňovacích návrhů ústavněprávního výboru k vládnímu návrhu zákona o změně některých zákonů v souvislosti s přijetím trestního zákoníku a zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim.¹¹ Tehdejší zpravodajem ústavně právního výboru a zároveň osobou, která prosazovala tento návrh byl právě poslanec Jirí Pospíšil. Pozměňovací návrh tak přímo navazuje na jeho předchozí návrh z roku 2004.¹² Tento návrh je však součástí velké a dlouho připravované kodifikace hmotného práva a v celkovém objemu připravovaných změn v trestním právu tak představuje pouze malou část.

V tomto návrhu je institut pojmenován jako „prohlášení viny obžalovaným“. Stejně jako předchozí návrh i zde institut představuje možnost významně zkrátit trestní řízení s definovanými mantinely. Dle návrhu může obviněný z vlastní iniciativy podat po prohlášení viny návrh na vydání odsuzujícího rozsudku, přičemž může i sám navrhnout výrok o trestu. Státní zástupce pak musí s takovým návrhem souhlasit a soud jej musí schválit, přičemž ale není vázán např. navrženým druhem trestu nebo výměrem trestu. Pokud se pak soud od návrhu obviněného odchýlí může obviněný podat proti vydanému rozsudku odvolání a v odvolacím řízení své prohlášení viny vzít zpět. Pokud soud rozhoduje na podkladě prohlášení o vině obviněného musí mít obviněný povinně v hlavním líčení obhájce. Zvláštností tohoto návrhu je to, že zde vychází iniciativa ze strany obviněného nikoliv státního zástupce. Dle návrhu je však obviněný také limitován, a to tak, že pokud obviněný podá návrh, týkající se jím spáchaného činu, který je kvalifikován jako zvlášť závažný úmyslný trestný čin nebo pokud bude soudem upozorněn na možnost takového přísnějšího posuzování skutku, soud rozhodne v klasickém trestním řízení, kde k prohlášení obviněného pouze přihlédne.

Tento návrh prošel všemi třemi čteními, nicméně byl následně zamítnut v senátu¹³ a poté i při opětovném projednání v poslanecké sněmovně.¹⁴

Je však potřeba poznamenat, že samotnému institutu prohlášení viny obžalovaným či diskusi, zda je tento institut vhodné zařadit do našeho právního řádu s ohledem na to, že se jedná o významný prvek, který je našemu právnímu řádu cizí, nebyl dán v poslanecké sněmovně žádný prostor¹⁵ a stejně tak ani v

¹¹ Usnesení ústavně právního výboru. In psp.cz [online]. [cit. 2023-03-17]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=13064&pdf=1>

¹² Sněmovní tisk 836/0. In psp.cz [online]. [cit. 2023-03-17]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=4&ct=836&ct1=0>

¹³ Usnesení senátu č. 340. In senat.cz [online]. [cit. 2023-03-18]. Dostupné z: <https://www.senat.cz/xqw/xervlet/psenat/htmlhled?action=doc&value=36584>

¹⁴ 54. schůze, 420. hlasování poslanecké sněmovny. In psp.cz [online]. [cit. 2023-03-18]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/hlasy.sqw?G=43379>

¹⁵ Stenografický zápis 51. schůze poslanecké sněmovny. In psp.cz [online]. [cit. 2023-03-18]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/eknih/2002ps/stenprot/051schuz/51-6.html#q594>

senátu¹⁶. Protože se kodifikace trestního práva připravovala v té době už několik let a hlavním záměrem bylo překlenout starou právní úpravu, která stále reflektovala socialistický režim státu a vytvořit moderní úpravu odpovídající současné společnosti, byly při legislativním procesu akcentovány zejména změny v trestním zákoníku, nikoliv v trestním řádu. Velké diskuse tehdy vyvolalo plánované snížení trestní odpovědnosti u násilných trestných činů na čtrnáct let, nový trestněprávní postih eutanázie a zejména trestný čin zneužívání informací v obchodním styku. Právě vypuštění jednoho z paragrafů u posledně jmenovaného trestného činu bylo tehdy masivně medializováno¹⁷¹⁸ a vyvolalo obavy mezi poslanci, že tzv. tunelování nebude postihováno, což byla obava zcestná. Avšak díky velkým politickým soubojům, umocněným skutečností, že konečné projednávání ve sněmovně proběhlo dva měsíce před volbami způsobilo konečné zamítnutí kodifikace trestního práva a zavržení zhruba desetileté práce odborníků, kteří návrh připravovali.¹⁹ Díky zamítnutí změn trestního zákoníku tak byla bez diskusí zamítnuta i navazující novela trestního řádu.

1.4 Třetí legislativní pokus

Další legislativní pokus, který obsahoval prvky plea bargain se objevil ve vládním návrhu novely trestního řádu a zákona o soudnictví ve věcech mládeže z roku 2008.²⁰ Tehdejším ministrem spravedlnosti byl opět právě jeden z předkladatelů prvního návrhu Jiří Pospíšil²¹. A i tento návrh novelizace tak personálně navazuje na snahy předchozí. V tomto návrhu je už institut pojmenován jako „dohoda o vině a trestu“ a z velké části odpovídá úpravě dnešní. Návrh opouští předchozí ideu, že dohádovací řízení by měl mít v rukou jen obviněný a svěřuje jej i do rukou státního zástupce, který jej zahájí buď z vlastní iniciativy nebo na návrh obviněného. Návrh umožňuje dohodu o vině a trestu uzavřít jen pro trestné činy jejichž horní hranice nepřevyšuje pět let a její sjednání je podmíněno přítomností obhájce.

Protože byl tentokrát institut hlavním prvkem připravované novelizace, a protože se jednalo o dílčí změnu trestního řádu nikoliv o rozsáhlou kodifikaci, neopakovala se situace okolo předchozího návrhu a poslanci se věnovali tentokrát při diskusi v rámci legislativního procesu výhradně tomuto institutu.

¹⁶ Stenografický zápis 9. schůze senátu. In senat.cz [online]. [cit. 2023-03-18]. Dostupné z:

<https://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/htmlhled?action=doc&value=36399>

¹⁷ MACKOVA, Martina. Trestní zákoník: podnikatelé jsou pro. In zpravy.aktualne.cz [online]. [cit. 2023-03-18]. Dostupné na: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/politika/trestni-zakonik-podnikatele-jsou-pro/r~i:article:73164/>

¹⁸ MARVANOVÁ, Hana. Zneužívat informace dovoleno! In ekonom.cz [online]. [cit. 2023-03-20]. Dostupné na: <https://ekonom.cz/c1-17742210-zneuzyvat-informace-dovoleno>

¹⁹ Hlavním autorem připravované kodifikace byl tehdejší soudce nejvyšší soudu a dnes již soudce Ústavního soudu Pavel Šámal.

²⁰ Sněmovní tisk 574/0. In psp.cz [online]. [cit. 2023-03-19]. Dostupné z:

<https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=574&CT1=0>

²¹ Přehled členů vlády (9. 1. 2007 - 8. 5. 2009). In vlada.cz [online]. [cit. 2023-03-19]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2007-cr/mirek-topolanek-2/prehled-ministru-24440/>

Ministr Pospíšil tehdy poprvé ve sněmovní diskusi zmínil, že se jedná o návrh, který implementuje prvky anglo-amerického právního systému a inspiruje se u ostatních evropských zemí, které již tento institut převzaly do svých právních řádů a mají s ním pozitivní zkušenosti, a to zejména Francie, Německo a Slovensko. Zároveň zmiňuje, že je úprava nastavená tak, aby se dotýkala především méně závažnější trestné činnosti, aby se tak justice mohla soustředit na závažnější trestnou činnost a došlo ke zrychlení trestního řízení a přiblížení se evropským standardům rychlosti řízení.²²

Ačkoli nebyla debata nikterak dlouhá, jedním z poslanců, který se tehdy k připravované změně vyjádřil byl poslanec Jeroným Tejc, který jako první vznesl při projednávání v poslanecké sněmovně otázku, zda je moudré zavádět institut vzatý z common law do kontinentálního právního řádu, když náš systém již obsahuje jiné odklony trestního řízení, například podmíněné zastavení trestního stíhání nebo narovnání, které se snaží dosáhnout stejného cíle jako dohoda o vině a trestu.²³ Dle Jeronýma Tejce tento institut nectí kontinentální systém práva a pokud by měl být zaveden měla by tato změna být součástí budoucí rozsáhlejší novelizace trestního řádu.²⁴

Ústavně právní výbor poslanecké sněmovny se tímto tématem intenzivně zabýval mimo jiné i na výjezdním semináři v Brně, kde bylo téma konzultováno s odbornou veřejností. Po prvním čtení tak tento výbor navrhnul ještě dílčí změny, a to konkrétně rozšířit možnost využití dohody o vině a trestu na všechny trestné činy s výjimkou taxativně vyjmenovaných trestných činů jako například vraždy nebo zabití, což poměrně razantně odporuje původnímu záměru novely, umožnit dohodu jenom u drobnější trestné činnosti. Pozměňovací návrh obsahoval také nově možnost soudce odmítnout sjednanou dohodu, a to z jakéhokoliv důvodu.²⁵ Přestože se návrh v poslanecké sněmovně nesetkal s velkým odporem a plánovalo se přijmout tyto změny do konečného znění zákona, ke třetímu čtení vůbec nedošlo, neboť skončilo volební období poslanecké sněmovny a projednávání návrhu skončilo. Ačkoli tak tento návrh působí jako další zbytečný a legislativní neúspěch, výsledkem tohoto snažení byla první větší legislativní diskuse zaměřená výhradně na to, jaké důsledky může mít přijetí dohodovacího řízení do našeho právního řádu, i když detailněji proběhla spíše v rámci odborné veřejnosti než na půdě poslanecké sněmovny.

²² Stenografický zápis 44. schůze poslanecké sněmovny. In psp.cz [online]. [cit. 2023-03-20]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/044schuz/44-3.html#q184>

²³ Tamtéž

²⁴ Stenografický zápis 56. schůze poslanecké sněmovny. In psp.cz [online]. [cit. 2023-03-20]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/056schuz/56-4.html#q434>

²⁵ Sněmovní tisk 574/1. In psp.cz [online]. [cit. 2023-03-19]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=5&ct=574&ct1=1>

1.5 Čtvrtý legislativní pokus

13. 10. 2011 předložila vláda poslanecké sněmovně další návrh na změnu trestního řádu a některých dalších zákonů.²⁶²⁷ Jiří Pospíšil byl v té době stále ještě ministrem spravedlnosti, který tak stál v pozadí všech dosud předložených návrhů snažících se o implementaci obdoby institutu plea bargain do našeho právního řádu. Dohoda o vině a trestu v tomto návrhu čerpá z velké části z návrhu předchozího a navazuje na něj, můžeme však předpokládat, že inspirací zcela jistě byly i diskuse, které proběhly stranou legislativního procesu. Zároveň se jedná o návrh, který byl později legislativně přijat. Popsaná dohoda o vině a trestu tak z velké části odpovídá úpravě současné.

Důvodová zpráva jako jeden z hlavních motivů zavedení dohody o vině a trestu uvádí již zmíněnou problematickou délku trestního řízení a upozorňuje na časté porušování článku 6 Evropské úmluvy o ochraně základních lidských práv a svobod, tedy rychlosti řízení, které plynou dle navrhovatele zejména z přehlcenosti soudů a komplexnosti kontinentálního systému práva²⁸. Snaha zrychlit justiční systém a oddálit se starší socialistické legislativě ostatně plyne i z tehdejšího programového prohlášení vlády.²⁹ Důvodová zpráva zároveň výslovně přiznává i inspiraci anglo-americkým systémem a co je nutno říci, přiznává, že úplné převzetí plea bargain do našeho systému by ve věci délky trestního řízení nemuselo být správným řešením.³⁰ Návrh tak zamýšlí převzít pouze některé prvky plea bargain.

V obecné rozpravě ministr Pospíšil opět zdůrazňuje, že je úprava inspirována jinými evropskými úpravami, zejména úpravou slovenskou, kde se dle slov ministra řeší pomocí dohody o vině a trestu tisíce případů ročně.³¹ Je trochu s podivem, že ministr nepoukazuje na efektivní a úspěšnou praxi ostatních států, ale pouze na skutečnost, že ostatní evropské státy postupně institut plea bargain, nebo jeho dílčí prvky implementovaly do svých právních systémů. To, že se na Slovensku, případně v jiných zemích kontinentálního práva řeší tímto institutem tisíce případů ročně nutně neznamená, že byla tato legislativní změna správným krokem nebo že dosáhla zamýšlených cílů. (Dnes už je pozitivní zkušenost zahraničních států samozřejmě prokazatelnější)

²⁶ Sněmovní tisk 510/0. In psp.cz [online]. [cit. 2023-03-22]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=6&ct=510&ct1=0>,

²⁷ Součástí novely a snahy zefektivnit českou justici bylo také zavedení institutu spolupracujícího obviněného a rozšíření dalších možností odklonů v trestním řízení jako například podmíněné zastavení trestního stíhání nebo podmíněné odložení podání návrhu na potrestání.

²⁸ Sněmovní tisk 510/0. In psp.cz [online]. [cit. 2023-03-22]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=6&ct=510&ct1=0>, s. 28-29

²⁹ Programové prohlášení Vlády České republiky 4. srpna 2010. In dataplan.info.cz [online]. [cit. 2023-03-25]. Dostupné z:

https://www.dataplan.info/img_upload/7bdb1584e3b8a53d337518d988763f8d/programove_prohlaseni_vlady.pdf

³⁰ Sněmovní tisk 510/0. In psp.cz [online]. [cit. 2023-03-22]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=6&ct=510&ct1=0>, s. 29

³¹ Stenografický zápis 32. schůze poslanecké sněmovny. In psp.cz [online]. [cit. 2023-03-25]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/eknih/2010ps/stenprot/032schuz/32-4.html#q522>

K navrhované změně však přistupuje s potřebnou opatrností, neboť podle něj by se měla dohoda vztahovat pouze na méně závažné trestné činy a obhájce obviněného by měl být u sjednávání dohody vždy přítomen, tomu však podoba návrhu moc neodpovídá. Sjednání dohody o vině a trestu je v návrhu vyloučeno jen u trestných činů z části druhé hlavy IX. Trestního zákoníku (trestné činy proti České republice, cizímu státu a mezinárodní organizaci) a hlavy XIII. Trestního zákoníku (trestné činy proti lidskosti, proti míru a válečné trestné činy) a u trestných činů, kde mělo nebo došlo úmyslně ke smrti s vyloučením trestného činu zabití a vraždy novorozeného dítěte matkou.³² Uzavření dohody je tak dle znění návrhu vyloučeno jen u minima případů. V kontrastu s tvrzením ministra můžeme jen těžko tvrdit, že trestné činy obchodování s lidmi nebo znásilnění, u kterých dle znění návrhu dohoda sjednat lze, spadají do kategorie méně závažné trestné činnosti.

Poslankyně Nedvěďová v prvním čtení navrhla vrácení zákona k přepracování zejména kvůli nedostatečné úpravě práv poškozeného, ten by dle poslankyně měl mít možnost vyjádřit se k vině obviněného a mít možnost, se proti sjednané a schválené dohodě bránit. Tento návrh byl však zamítnut a novela tak putovala dále do ústavně-právního výboru.

I v něm se ostatně vyslovila poslankyně Nedvěďová jako jediná proti doporučení návrhu ke schválení. Po diskusi, kde návrh hájili především zástupci ministerstva byl návrh usnesením výboru doporučen ke schválení,³³ a to s pozměňovacími návrhy.³⁴

Kompletní doslovný zápis z jednání ústavně právního výboru bohužel není dostupný, podle znění pozměňovacího návrhu však lze usoudit, že hlavním bodem byla diskuse nad velmi širokým okruhem případů, kdy lze dohodu sjednat. V pozměňovacím návrhu je nově upraveno, že dohodu nelze sjednat u zvláště závažných trestných činů. Ústavně právní výbor se rozhodl omezit sjednání dohody na ty nejzávažnější činy s úmyslem otestovat nový institut v praxi a pokud by se institut osvědčil jako efektivní a účinný, došlo by k novelizaci, tak aby se dala dohoda sjednat u všech trestných činů.³⁵ Vzhledem k tomu, že dohoda vstupuje do právního řádu jako zcela nový institut, a to ve stádiu, kdy stále neexistuje názorová shoda ani mezi akademiky, a především také s ohledem na to, jak široký potencionální dopad na justici má, považuji takový návrh za rozumný. Možnost sjednat dohodu o vině a trestu jen u některých, a to především méně závažnějších trestných činů nicméně, později způsobilo překrytí dohody s ostatními alternativními způsoby vyřízení věci jako je podmíněné zastavení trestního řízení, trestní příkaz apod. Pro efektivní naplnění funkce dohody o vině a trestu je potřeba

³² [Tamtéž](#)

³³ Zápis jednání ústavně právního výboru č. 39. In psp.cz [online]. [cit. 2023-03-25]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/text2.sqw?idd=82746>

³⁴ Sněmovní tisk 510/1. In psp.cz [online]. [cit. 2023-03-25]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=6&ct=510&ct1=1>

³⁵ Stenografický zápis 36. schůze poslanecké sněmovny. In psp.cz [online]. [cit. 2023-03-28]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/eknih/2010ps/stenprot/036schuz/36-1.html#q25>

rozšířit možnost jejího sjednání na všechny trestné činy. Téhož názoru byli i autoři novely z roku 2008³⁶ Simona Brňáková a František Korbel.³⁷

Návrh poté prošel bez jakékoliv další věcné diskuse druhým a třetím čtením a 21. 3. 2012 byl poslaneckou sněmovnou schválen ve znění pozměňovacích návrhů ústavně právního výboru.³⁸

Senát následně novelu bez významnějších připomínek schválil³⁹. Zákon tak byl 12. 6. 2012 vyhlášen ve sbírce zákonů a 1. 9. 2012 nabyl účinnosti.⁴⁰

1.6 Novela roku 2020

1.6.1 Smysl novelizace

3. 4. 2019 předložila vláda návrh zákona, kterým se mění trestní zákoník, trestní řád a některé další zákony.⁴¹ Novela vycházela z podrobnějších statistik obsažených v důvodové zprávě a reagovala na justiční praxi, a to zejména na časté ukládání nepodmíněných trestů a s tím spojený evergreen české justice, přeplněné věznice. Novela se zaměřovala především na úpravu peněžitého trestu a jiných forem alternativních trestů, tak aby se přizpůsobily reálným potřebám české justice, tedy aby došlo k nárůstu ukládání těchto forem trestů a jejich efektivnějšímu využívání. Ústavně právní výbor pak do novely skrze svůj pozměňovací návrh zakomponoval zvýšení hranic škody u trestných činů a také výraznější změny dohody o vině a trestu.⁴²

Tento pozměňovací návrh však nebyl vytvořen v rámci stejného legislativního procesu, ale jednalo se spíše o připojení jiného návrhu skupiny poslanců, kterým se mění trestní řád a zákon o trestní odpovědnosti právnických osob.⁴³

Konečné znění návrhu pak ve výsledku obsahovalo hned několik významných změn týkající se dohody o vině a trestu se záměrem zvýšit užívání tohoto institutu, neboť dle důvodové zprávy tohoto návrhu je dohoda o vině a trestu velmi málo využívaná zejména kvůli neúměrné zákonné limitaci.⁴⁴ Odklony

³⁶ Viz Třetí legislativní pokus

³⁷ BRŇÁKOVÁ, Simona, KORBEL, František, 2008. Dohoda o vině a trestu. Trestněprávní revue. 7(9), s. 274

³⁸ Usnesení Poslanecké sněmovny č. 1098. In psp.cz [online]. [cit. 2023-03-28]. Dostupné z:

<https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=6&v=US&ct=1098>

³⁹ Usnesení senátu č. 605. In senat.cz [online]. [cit. 2023-03-28]. Dostupné z:

<https://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/htmlhled?action=doc&value=64404>

⁴⁰ Zákon č. 193/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

⁴¹ Sněmovní tisk 453/0. In psp.cz [online]. [cit. 2023-03-30]. Dostupné z:

<https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=8&ct=453&ct1=0>

⁴² Sněmovní tisk 453/3. In psp.cz [online]. [cit. 2023-03-30]. Dostupné z:

<https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=8&ct=453&ct1=3>

⁴³ Sněmovní tisk 466/0. In psp.cz [online]. [cit. 2023-03-30]. Dostupné z:

<https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=8&ct=466&ct1=0>

⁴⁴ Tamtéž., s. 14-17

trestního řízení jako podmíněné zastavení trestního řízení nebo trestní příkaz dle navrhovatelů dohodu o vině a trestu v praxi z velké části vytlačují, což někteří odborníci již dříve předvíдали viz Čtvrtý legislativní pokus.

Tento návrh výrazně nezměnil strukturu dohody o vině a trestu v trestním řádu, ale doplnil znění o nové paragrafy 206a, 206b, 206c a 206d, které se týkají hlavního líčení před zahájením dokazování, což mělo vést ke zjednodušení celého řízení.

1.6.2 Nesporné skutečnosti

V hlavním líčení se rozšířil okruh situací, kdy je možno prohlásit některé skutkové okolnosti za nesporné. Pokud by se strany shodly alespoň na části skutkových okolností, bylo by nově možné takové okolnosti prohlásit za nesporné již na počátku hlavního líčení.

1.6.3 Prohlášení viny

Dalším urychlením trestního řízení na počátku hlavního líčení je zavedení institutu prohlášení viny. Takové prohlášení se použije, pokud obviněný nerozporuje svou vinu a souhlasí s právní kvalifikací činu v obžalobě. Soud pak prohlášení musí přijmout, přičemž obligatorně odmítne pouze pokud není v souladu se zjištěným skutkovým stavem nebo pokud v předchozím řízení došlo k závažnému porušení práv obviněného. Taktéž nemusí prohlášení viny přijmout, pokud takový postup nepovažuje za vhodný s ohledem na okolnosti případu a vyjádření ostatních stran.⁴⁵ Prohlášením viny obviněného se zkrátí dokazování v části, ve které obviněný vyslovil vinu. Soudem přijaté prohlášení viny nelze odvolat a skutečnosti v něm uvedené nelze napadnout opravným prostředkem.⁴⁶ Důvodová zpráva tento institut považuje za jakýsi mezistupeň mezi označením některých skutečností za nesporné a dohodou o vině a trestu,⁴⁷ přičemž samotná dohoda o vině a trestu představuje krok finální, kdy obviněný souhlasí, jak se svou vinou, tak s navrženým trestem.

1.6.4 Dohoda o vině a trestu

Stejně jako předchozí dva instituty i dohodu o vině a trestu lze nově sjednat v rámci hlavního líčení. Sjednávání dohody v průběhu hlavního líčení se pak nijak zásadně neliší od sjednávání dohody v řízení přípravném. Pokud je zájem na straně obviněného nebo státního zástupce hlavního líčení se přerušuje na

⁴⁵ § 206c odst. 5 trestního řádu

⁴⁶ § 206c odst. 7 trestního řádu

⁴⁷ Sněmovní tisk 466/0. In psp.cz [online]. [cit. 2023-03-30]. Dostupné z: <https://psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=8&ct=466&ct1=0>, s. 17

dobu jednání o dohodě, kdy soud není přítomen. Pokračování hlavního líčení pak sleduje při sjednání dohody její posouzení soudem a v případě nesjednání se pokračuje na podkladě původní obžaloby, kde se k prohlášení obviněného v rámci sjednávání dohody nepřihlíží.⁴⁸

Ostatní změny sledují zejména snahu zvýšit užívání dohody o vině a trestu v praxi a odstranit možné překážky, které výraznějším užívání dohody zatím bránily. První takovou změnou je posílení motivace obviněného dohodu sjednat.

1.6.4.1 Motivace obviněného

Jednak došlo k doplnění § 39 odst. 1 trestního zákoníku, který nově do skutečností, ke kterým soud přihlídně při stanovení druhu a výše trestu řadí i sjednání dohody o vině a trestu. Jako nová polehčující okolnost se do trestního zákoníku doplňuje „doznání k trestnému činu“⁴⁹ a při sjednání dohody o vině a trestu týkající se odnětí svobody může soud schválit uložení trestu odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby.⁵⁰

Motivace pro obviněného ve formě snížení trestu je pro anglo-americký typ plea bargain stěžejním elementem a taktéž ve slovenském právním řádu v době legislativního procesu na této novelizaci již existovalo mimořádné snížení trestu za sjednání dohody o vině a trestu.⁵¹ Bez zohlednění spolupráce obviněného a jeho ochoty uzavřít dohodu o vině a trestu lze jen těžko očekávat, že budou obvinění tuto dohodu uzavírat. Mnohem pravděpodobnější je a lze to i logicky očekávat, že obvinění raději podstoupí klasický průběh trestního řízení a budou doufat, že jim soud uloží menší trest než trest navržený v dohodě o vině a trestu nebo že budou shledání nevinnými ať už kvůli složitosti dokazování či jiným okolnostem, které mohou v trestním řízení nastat.

1.6.4.2 Nutná obhajoba

Jednou z největších změn novely je odstranění dohody o vině a trestu jako samostatného důvodu nutné obhajoby, přičemž tím nejsou dotčeny ostatní důvody nutné obhajoby a samozřejmě také stále platí, že obviněný si může obhájce kdykoliv zvolit sám. Předchozí úprava byla spíše opatrnější a nutnou obhajobou se snažila zajistit kvalitu a odbornou náročnost celého procesu dosažení dohody o vině a trestu, nicméně autoři novely v důvodové zprávě argumentují tím, že garantem perfektnosti dohody o vině a trestu má být především soud, a nikoliv výhradně státní zástupce.⁵² Takovýto požadavek na změnu

⁴⁸ § 206b trestního řádu

⁴⁹ § 41 trestního zákoníku

⁵⁰ § 58 odst. 3 trestního zákoníku

⁵¹ § 39 odst. 1d Zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov

⁵² Sněmovní tisk 466/0. In psp.cz [online]. [cit. 2023-03-30]. Dostupné z: <https://psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=8&ct=466&ct1=0>, s. 23-24

je zcela validní neboť je možné že někteří státní zástupci k dohodě záměrně nepřístupovali, aby se nutné obhajobě obviněného vyhnuli⁵³ a zejména pokud má být jedním z hlavních účelů dohody o vině a trestu ušetřit náklady státu pak ponechání sjednání dohody jako důvodu nutné obhajoby bude mít zcela kontraproduktivní povahu. I když se míra užívání dohody o vině a trestu pravděpodobně nikdy nepřiblíží míře využívání plea bargain v USA nebo Velké Británii i tak by ponechání podmínky nutné obhajoby při sjednávání dohody o vině a trestu představovala enormní finanční a administrativní zátěž pro stát.

Původně se v rámci projednávání novely hovořilo i o zrušení možnosti sjednat dohodu o vině a trestu u osob s omezenou svéprávností. Nicméně v konečném znění novely se tento dílčí návrh neprojevil a omezená svéprávnost obviněného tak dodnes sjednání dohody o vině trestu nevyklučuje, avšak zůstává podmínkou nutné obhajoby.

1.6.4.3 Okruh trestných činů

Poslední velkou změnou je rozšíření okruhu trestných činů, u kterých lze sjednat dohodu o vině a trestu. Nově lze sjednat dohodu i u zvláště závažných zločinů. Autoři návrhu argumentují zejména závažnou majetkovou a hospodářskou činností, u které je projednávání nesmírně náročné na dokazování. Návrh považují za krok správným směrem a pokud by bylo potřeba nějaká omezení sjednání dohody, bylo by vhodnější ho stanovit úžeji než na všechny zvláště závažné zločiny. Ostatně s touto změnou počítali do budoucna i legislativci, kteří omezení okruhu, kdy lze sjednat dohodu vytvořili.⁵⁴ Nově se také omezila možnost sjednat dohodu o vině a trestu u osob, které byly omezeny na svéprávnosti.

Novela pak byla bez obtíží schválena Poslaneckou sněmovnou ve třetím čtení dne 19. 6. 2020⁵⁵, Senát novelu poté schválil dne 22. 7. 2020⁵⁶ a novela tak byla po podpisu prezidentem vyhlášena ve Sbírce zákonů 6. 8. 2020 s účinností od 1. 10. 2020.⁵⁷

1.7 Chystaná rekonstrukce trestního řádu

Poslední chystanou změnou je dlouhodobě připravovaná kodifikace trestního řádu. Tento návrh byl připraven a projednán Komisí pro nový trestní řád pod vedením Pavla Šámala⁵⁸ ustanovenou

⁵³ STRÍŽ, David. Dohoda o vině a trestu ve světle novelizace trestního zákoníku. In epravo.cz [online]. [cit. 2023-03-29]. Dostupné na: <https://www.epravo.cz/top/clanky/dohoda-o-vine-a-trestu-ve-svetle-novelizace-trestniho-zakoniku-111800.html>

⁵⁴ Viz Čtvrtý legislativní pokus

⁵⁵ Usnesení Poslanecké sněmovny č. 1190. In psp.cz [online]. [cit. 2023-06-01]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=8&v=US&ct=1190>

⁵⁶ Usnesení senátu č. 455. In senat.cz [online]. [cit. 2023-06-01]. Dostupné z: <https://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/htmlhled?action=doc&value=95878>

⁵⁷ Zákon č. 333/2020, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

⁵⁸ ŠČERBA, Filip, BOHUSLAV, Lukáš „Rekodifikační čtvrtky“ aneb nad návrhem nového trestního řádu – Zvláštní způsoby řízení – odklony a konsenzuální řešení trestních věcí. In epravo.cz [online]. [cit. 2023-06-02].

Ministerstvem spravedlnosti a v současné době již existuje její paragrafované znění.⁵⁹ Institut dohody o vině a trestu se v ní ale nedočkal větších obsahových změn a jeho současná podoba tak zůstane zachována. Jedinou navrženou změnou, která stojí za zmínku, je povinnost soudu v odůvodnění rozsudku, kterým soud schvaluje dohodu o vině a trestu uvést jakými úvahami byl veden při posouzení, zda lze dohodu o vině a trestu schválit.

Nové změny ale lze očekávat zejména v praktické rovině reflektující stále přibývajícím zkušenosti státu s dohodou o vině a trestu, například to, jakým způsobem ji budou orgány činné v trestním řízení využívat.⁶⁰ Určitý vývoj a plánovaný posun v praxi dokládá i vznik nové metodiky k postupu státních zástupců při sjednávání dohod o vině a trestu vydaná Nejvyšším státním zastupitelstvím.⁶¹

2 Platná úprava dohody o vině a trestu v českém právním řádu

2.1 Obecná charakteristika institutu

Dohoda o vině a trestu je nejnovější formou odklonu řízení, který byl zaveden do českého právního řádu novelou trestního řádu, zákonem č. 193/2012 s nabytím účinnosti k 1. 9. 2012.⁶² Smyslem a účelem tohoto odklonu je zejména zrychlení a zefektivnění trestního řízení. (Zda lze označovat dohodu o vině a trestu jako jeden z odklonů trestního řízení je mezi akademiky sporné, pro účely této práce bude však dohoda o vině a trestu považována za odklon v širším smyslu).⁶³ Zákonodárce se tak přiklonil k rozšíření alternativních způsobů trestního řízení a to především s přihlédnutím k aktuální společenské potřebě a v souvislosti s racionalizací trestní justice. Původ dohody o vině a trestu najdeme v angloamerickém právním systému, a to konkrétně v tzv. „plea bargaining„. Nelze nicméně tvrdit, že by dohoda o vině a trestu tento institut kopírovala, ve skutečnosti se od něj poměrně dost liší a zákonodárce z angloamerického systému pouze převzal některé prvky. Institut zjednodušeně řečeno umožňuje obviněnému dohodnout se se státním zástupcem na sepsání dohody o vině a trestu, ta popisuje skutek,

Dostupné z: <https://www.epravo.cz/eshop/rekodifikacni-ctvrtky-aneb-nad-navrhem-noveho-trestniho-radu-online-zive-vysilani-4-5-2023-774.html?action=90ad4bf3>

⁵⁹ Návrh nového trestního řádu (stav k 14. 10. 2022). In justice.cz [online]. [cit. 2023-06-10]. Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/rekodifikace>

⁶⁰ ŠČERBA, Filip, BOHUSLAV, Lukáš „Rekodifikační čtvrtky“ aneb nad návrhem nového trestního řádu – Zvláštní způsoby řízení – odklony a konsenzuální řešení trestních věcí. In epravo.cz [online]. [cit. 2023-06-02]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/eshop/rekodifikacni-ctvrtky-aneb-nad-navrhem-noveho-trestniho-radu-online-zive-vysilani-4-5-2023-774.html?action=90ad4bf3>

⁶¹ Metodika k postupu státních zástupců při sjednávání dohod o vině a trestu. In verejnazaloba.cz [online]. [cit. 2023-06-02]. Dostupné z: <https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2023/03/1-SL-111-2022.pdf>

⁶² Viz Historie legislativního procesu dohody o vině a trestu

⁶³ DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol., 2017. Trestní řád: komentář. I díl Praha: Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7552-600-7. s. 1307

o kterém obviněný prohlásí, že ho spáchal a přijme v ní v sjednaný trest. Dohodu poté schválí soud a tím se tak může obviněný zcela vyhnout klasickému hlavnímu líčení.

2.2 Negativní vymezení podmínek sjednání dohody o vině a trestu

2.2.1 Řízení proti uprchlému

Ačkoliv jak je výše zmíněno, rozšířila novela roku 2020 okruh skutečností, kdy lze uzavřít dohodu o vině a trestu⁶⁴, stále zde jsou situace, kdy dohodu o vině a trestu uzavřít nelze. Jednou z těchto situací je moment, kdy se obviněný vyhýbá trestnímu řízení nebo kdy pobývá v cizině. V takovém případě hovoříme o řízení proti uprchlému⁶⁵, a právě v tomto případě dohodu o vině a trestu z pochopitelných důvodů uzavřít nelze.⁶⁶ Právě přítomnost obviněného je jednou z podmínek existence dohody o vině a trestu.⁶⁷ Takový požadavek je zcela adekvátní, neboť dohoda o vině a trestu má do určité míry smluvní charakter, přičemž obsah dohody určuje především obviněný a státní zástupce, i když je samozřejmě potřeba vzít v potaz, že do jednání jsou zapojeny a mají na něj vliv i jiné osoby, například obhájce obviněného. Obhájce však sám, bez obviněného dohodu o vině a trestu uzavřít nesmí.⁶⁸ Uzavření takové dohody bez účasti obviněného by tak znamenalo závažné porušení práv obviněného. Obviněný u sjednávání dohody o vině a trestu tak musí být obligatorně přítomen.

Při pobytu v cizině by se dalo uvažovat o sjednávání dohody na dálku s využitím prostředků dálkové komunikace. Za řízení proti uprchlému se však nedá považovat situace, kdy obviněný pouze přebývá v cizině a komunikuje s orgány činnými v trestním řízení. Aby se jednalo o řízení proti uprchlému, musí se obviněný zdržovat v cizině s úmyslem skrýt se nebo se vyhýbat trestnímu řízení.⁶⁹ V takovém případě je pak jasné, že zákonný požadavek přítomnosti obviněného ani nemůže být naplněn, neboť pokud se obviněný záměrně skrývá nebo vyhýbá trestnímu řízení, dává tím konkludentně najevo, že nehodlá nést následky svého protiprávního jednání a jen těžko lze očekávat, že má zájem účastnit se sjednávání dohody o vině a trestu. Sjednání dohody o vině a trestu na dálku v situacích, kdy obviněný komunikuje například pomocí videokonferenčního zařízení by však teoreticky možné být mělo.

⁶⁴ Viz Okruh trestných činů

⁶⁵ § 302 trestního řádu

⁶⁶ § 175a odst. 8 trestního řádu

⁶⁷ § 175a trestního řádu

⁶⁸ § 304 odst. 2 trestního řádu

⁶⁹ ŠÁMAL, Pavel a kol. 2013. Trestní řád: komentář. 7., dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck. ISBN 978-80-7400-465-0., s. 3452–3458

2.2.2 Řízení proti mladistvému

Další skutečnost, která brání uzavření dohody o vině a trestu je situace, kdy se vede řízení proti mladistvému, který nedovrší osmnáct let věku.⁷⁰ I tento požadavek je zcela pochopitelný, trestní právo prosazuje v mnoha oblastech u dětí a mladistvých diferencovaný přístup než u dospělých, neboť zákonodárce přiznává osobám mladším osmnácti let zvláštní ochranu. Ta se projevuje například speciálními ustanoveními trestního řádu jako zvýšenou ochranu při výslechu takové osoby⁷¹ nebo zákazem zveřejnění informací v přípravném řízení vedoucí ke zjištění totožnosti osoby mladší osmnácti let, pokud se proti této osobě vede trestní řízení, je svědkem, zúčastněným nebo poškozeným.⁷² Komplexní ochranu těchto osob pak dokládá zavedení samostatného zákona č. 218/2003 o soudnictví ve věcech mládeže. Tímto přístupem zákonodárce zcela zjevně reaguje na zvýšenou zranitelnost a rozumovou nevyspělost těchto osob a společenskou potřebu poskytnout těmto osobám ochranu větší. A právě rozumová nevyspělost mladistvých je překážkou uzavření dohody o vině a trestu. Pro její uzavření je totiž velmi důležité, aby obviněný chápal všechny skutečnosti a důsledky s uzavřením takové dohody spojené, a především je také dokázal posoudit. To lze jen těžko očekávat od osoby, jejíž rozumové a mentální schopnosti ještě nejsou kompletně vyvinuté. Nabízí se zde jistě argument, že by se tento problém dal zhojit zastoupením nebo určitou formou nápomoci při rozhodování, a to buďto obhájcem anebo zákonným zástupcem, tedy rodičem či například poručíkem. V takovém případě by ale nedostatek rozumové vyspělosti byl nahrazen vůlí jiné osoby a vzhledem k tomu, že je obligatorně vyžadována přítomnost obviněného, jen těžko lze připustit, že by ho jiná osoba u sjednávání dohody k něčemu nabádala nebo naopak odrazovala. Zastupitelnost je u sjednávání dohody o vině a trestu ze zjevných důvodů vyloučena.

2.3 Subjekty dohody o vině a trestu

V procesu sjednávání dohody o vině a trestu můžeme hovořit o subjektech fakultativních a obligatorních. Jako obligatorní subjekty můžeme označit obviněného, státního zástupce a soud, protože jejich účastí je vznik dohody o vině a trestu podmíněn. Jako fakultativní subjekty můžeme označit obhájce obviněného a poškozeného, neboť dohodu o vině a trestu lze sjednat i bez jejich účasti.

⁷⁰ § 63 odst. 1 Zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů

⁷¹ § 102 odst. 1,2 trestního řádu

⁷² § 8a odst. 2 trestního řádu

2.3.1 Obviněný

Obviněný jakožto jeden ze základních subjektů musí být sjednávání dohody o vině a trestu účasten. Zákon mu ukládá možnost iniciovat samotné zahájení dohody podáním návrhu státnímu zástupci. Takové podání však automaticky nezahajuje proces sjednávání dohody, neboť aby bylo sjednávání zahájeno musí výsledky vyšetřování dostatečně prokazovat závěr, že se skutek stal, že tento skutek je trestným činem a že jej spáchal obviněný. V případě že tato podmínka splněna není, státní zástupce by neměl shledat návrh na zahájení sjednávání dohody ze strany obviněného jako důvodný a vyzoomí o tom obviněného, případně jeho obhájce, pokud jej obviněný má.⁷³

2.3.2 Státní zástupce

Státní zástupce je druhým subjektem, kterému je svěřena možnost iniciovat proces sjednávání dohody o vině a trestu, avšak stejně jako u návrhu obviněného i zde musí být splněna stejná podmínka, tedy aby výsledky vyšetřování dostatečně prokazovaly závěr, že se skutek stal, že tento skutek je trestným činem a že jej spáchal obviněný.⁷⁴

Státní zástupce pak zaujímá v celém procesu sjednávání dohody o vině a trestu dominantní funkci. Na rozdíl od obviněného nesleduje svůj vlastní zájem, ale především dohlíží na to, aby byly splněny všechny zákonné náležitosti, kladené jak na samotnou dohodu, tak na proces jejího sjednávání. Jak píše Ščerba „*aby dohoda o vině a trestu plnila svůj hlavní účel, tj. dosažení rychlého, a přitom správného a adekvátního rozhodnutí, musí státní zástupce již v průběhu sjednávání této dohody důsledně plnit svou roli veřejného žalobce, tedy ochránce veřejného zájmu*“.⁷⁵

Avšak nejenom že státní zástupce kontroluje průběh sjednávání dohody z hlediska zákonnosti, ale je také subjektem, který celý proces z velké části organizuje. Právě státní zástupce nejenom že může sám sjednávání dohody zahájit, ale také pak předvolává obviněného, o době a místě jednání vyzoomí případného obhájce obviněného, pokud jej obviněný má a také poškozeného, pokud se nevzdal svých procesních práv. Státní zástupce musí při sjednávání dohody dbát i na zájmy poškozeného a upozorňuje jej na možnost uplatnit nárok náhradu škody nebo nemajetkové újmy nebo na vydání bezdůvodného obohacení.⁷⁶

Státní zástupce má také povinnost v procesu sjednávání upozornit obviněného na to, že pokud shledá, že byly splněny podmínky uložení ochranného opatření, může podat soudu návrh na uložení takového

⁷³ § 175a odst. 1 trestního řádu

⁷⁴ § 175a odst. 1 trestního řádu

⁷⁵ ŠČERBA, Filip, 2012. Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice. Praha: Leges. ISBN 978-80-87576-30-4. s. 22

⁷⁶ § 175a odst. 5 trestního řádu

opatření, a to i tehdy pokud ve sjednané dohodě o vině a trestu takové opatření dohodnuto nebylo. Pokud státní zástupce obviněného na toto neupozorní, může pak podat návrh na uložení ochranného opatření, pouze pokud by důvody pro jeho vydání vyvstaly až po podání návrhu na schválení dohody o vině a trestu soudu.⁷⁷

Už jen z těchto několika práv státního zástupce lze tušit, že státní zástupce je pro institut dohody o vině a trestu klíčovou osobou, která z velké míry celý proces sjednávání ovládá a jeho funkce je nezastupitelná. Toto dominantní postavení státního zástupce vychází ze zahraniční tradice anglo-amerických států, kde má v trestním řízení prosecutor (tj. obdoba státního zástupce) oproti našemu právnímu systému mnohem silnější postavení.

2.3.3 Poškozený

Poškozeného trestní řád definuje jako osobu, které bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková škoda nebo nemajetková újma, nebo na jehož úkor se pachatel trestným činem obohatil.⁷⁸ Poškozeného můžeme označit jako jednoho z fakultativních subjektů dohody o vině a trestu, neboť jeho osoba nepodmiňuje existenci takové dohody. Jednak je třeba zdůraznit, že už ze své podstaty ne při každém protiprávním činu osoba poškozeného vůbec existuje. Pokud však osoba poškozeného v konkrétním případě existuje, není potřeba k uzavření dohody o vině a trestu její účasti.

Poškozený bude nepochybně v rámci sjednávání dohody o vině a trestu sledovat svůj vlastní zájem. Protože se jedná o sobu, které byla trestným činem způsobena újma, bude v rámci sjednávání dohody zajisté hledat určitou kompenzaci způsobené újmy. Zákon přiznává poškozenému právo uplatnit nárok na náhradu škody, nemajetkové újmy v penězích, způsobenou trestným činem a bezdůvodné obohacení získané na jeho úkor. Tento nárok je však potřeba uplatnit, nejpozději při prvním jednání o dohodě.⁷⁹

Poškozený pak má v souvislosti s dohodou o vině a trestu další procesní práva jako například právo být přítomen při sjednávání dohody o vině a trestu nebo právo aktivně se podílet na dohadování jejího obsahu, tedy na tom, aby dohoda obsahovala nárok v jím akceptovatelné výši.

2.3.4 Soud

Soud vystupuje v rámci institutu dohody o vině a trestu jako autoritativní orgán státní moci, který v samotném závěru celého procesu dohodu o vině a trestu schvaluje. Dohoda o vině a trestu tak nemůže být sjednána pouze na smluvní bázi, neboť taková forma dohody o vině a trestu by byla zcela jistě

⁷⁷ § 175a odst. 4 trestního řádu

⁷⁸ § 43 odst. 1 trestního řádu

⁷⁹ § 175a odst. 2, § 43 odst. 3 trestního řádu

nepřijatelná a poskytovala by až příliš velký prostor pro obviněného a státního zástupce. Navíc za této situace by došlo k vybočení z pravidla, že pouze soud rozhoduje o vině a trestu,⁸⁰ což by znamenalo kritický rozpor s právním řádem České republiky.

2.4 Procesní fáze dohody o vině a trestu

Dohoda o vině a trestu má dvě procesní fáze. První fází je sjednávání dohody o vině a trestu, kdy probíhá komunikace mezi obviněným a státním zástupcem, případně také poškozeným a druhá fáze, kterou je rozhodování soudu o návrhu na schválení dohody o vině a trestu.⁸¹

2.4.1 Sjednávání dohody o vině a trestu

2.4.1.1 Zahájení sjednávání

Při splnění podmínky, že byl v rámci vyšetřování dostatečně prokázán skutkový stav věci a bylo dostatečně prokázáno, že se skutek stal a že jej spáchal obviněný⁸², může započít sjednávání dohody o vině a trestu. Kdy lze dohodu sjednat tak není absolutně formálně omezeno na konkrétní část trestního řízení, ale je vymezeno především materiálně, i když trestní řád zmiňuje konkrétně některé části trestního řízení, kdy lze sjednávání dohody zahájit. Nejvyšší státní zastupitelství je toho názoru, že dohodu lze uzavřít v přípravném řízení ve fázi vyšetřování, ve zkráceném přípravném řízení po sdělení podezření a v řízení před soudem prvního stupně v průběhu hlavního líčení do doby, než soud počne vyhlášovat rozsudek.⁸³ Někteří odborníci však tvrdí, že sjednávat dohody o vině a trestu v počátcích trestního řízení odporuje zákonné podmínce v ustanovení § 175a odst. 1 trestního řádu a mělo by být možné jen ve výjimečných případech.^{84,85}

V dohodě je obviněný ochoten prohlásit to že spáchal skutek pro který je stíhán, přičemž na základě dosud opatřených důkazů a dalších výsledků nejsou důvodné pochybnosti o pravdivosti jeho

⁸⁰ čl. 40 odst. 1 Usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod (2/1993 Sb.), čl. 90 Ústavy České republiky (1/1993 Sb.)

⁸¹ JELÍNEK, Jiří a kol. 2010. Trestní právo procesní: podle stavu k 1. 1. 2022. 6. Praha: Leges. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-550-0. s. 801

⁸² §175a odst. 1 trestního řádu

⁸³ Metodika k postupu státních zástupců při sjednávání dohod o vině a trestu. In veřejnazaloba.cz [online]. [cit. 2023-06-02]. Dostupné z: <https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2023/03/1-SL-111-2022.pdf>, s. 5

⁸⁴ VANTUCH, Pavel. Lze uzavírat dohody o vině a trestu na počátku vyšetřování?. In advokatnidenik.cz [online]. [cit. 2022-04-15]. Dostupné na: https://advokatnidenik.cz/2023/02/27/lze-uzavirat-dohody-o-vine-a-trestu-na-pocatku-vysetrovani/#_ftn3

⁸⁵ ŠČERBA, Filip, BOHUSLAV, Lukáš „Rekodifikační čtvrtky“ aneb nad návrhem nového trestního řádu – Zvláštní způsoby řízení – odklony a konsenzuální řešení trestních věcí. In epravo.cz [online]. [cit. 2023-06-02]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/eshop/rekodifikacni-ctvrtky-aneb-nad-navrhem-noveho-trestniho-radu-online-zive-vysilani-4-5-2023-774.html?action=90ad4bf3>

prohlášení.⁸⁶ Výměnou bude státní zástupce požadovat obvykle mírnější trest, nicméně sjednání mírnějšího trestu, než jaký by padl v hlavním líčení není obligatorní součástí dohody o vině a trestu, tedy v dohodě může být sjednán stejně přísný trest jaký by padl ve standardním hlavním líčení a teoreticky i trest přísnější. Taková dohoda bude nicméně v praxi jen těžko sjednána. V novele roku 2020⁸⁷ bylo totiž nově uzákoněno ustanovení, podle kterého obžaloba musí obsahovat mimo jiné i návrh na uložení trestu s uvedením jeho druhu a výměry.⁸⁸ Obviněný tak má představu o tom, jaký trest by požadoval státní zástupce v klasickém hlavním líčení. Státnímu zástupci i obviněnému tak tato informace slouží v praxi jako podklad k vyjednávání dohody o vině a trestu.

2.4.1.2 Dohadování obsahu

Jádrem procesu sjednávání dohody o vině a trestu a je pak samotné dohadování sankce a nároku poškozeného.⁸⁹ Státní zástupce by měl v tomto procesu respektovat jak zásady trestání, tak ostatní zákonné požadavky a najít pro obviněného nejspravedlivější trest tak, aby byla zachována podstata institutu dohody o vině a trestu. Naproti tomu obviněný se bude nepochybně snažit ve většině případů o sjednání trestu pro něj nejpříznivějšího.

V rámci tohoto sjednávání nicméně platí, že sice lze dohadovat druh nebo výměru sankce, nicméně nelze vyjednávat a měnit trestněprávní kvalifikaci skutku. Není totiž přípustné, aby se státní zástupce a obviněný shodli na objektivních skutečnostech, které se nestaly. Dohoda o vině a trestu musí obsahovat obligatorně popis skutku⁹⁰ a nelze při tomto popisu skutku uvádět jiné okolnosti případu, tak, aby čin obviněného naplňoval znaky mírnějšího trestného činu. Vyloučeno je také, aby se státní zástupce a obviněný dohodli na subsumpci popsání skutku pod neodpovídající ustanovení trestního zákona, a to jak pod ustanovení, které obsahuje sankce přísnější, tak pod ustanovení, které obsahuje sankce mírnější. Stejně tak musí státní zástupce při sjednávání respektovat meze stanovené trestním zákoníkem a nemůže tak sjednat sankci, která by překračovala limity výměry trestu uvedené v příslušném ustanovení trestního zákoníku.⁹¹ Nicméně státní zástupce může například také aplikovat mimořádné snížení trestu odnětí svobody podle § 58 odst. 3 trestního zákoníku.

Dohodnutá sankce pak musí být maximálně konkretizována a nemusí představovat pouze odnětí svobody, ale lze vyjednat také odnětí svobody s podmíněným odkladem výkonu nebo například i

⁸⁶ § 175 odst. 1 trestního řádu

⁸⁷ Sněmovní tisk 453/0. In psp.cz [online]. [cit. 2023-03-30]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=8&ct=453&ct1=0>

⁸⁸ § 177 písm. d) trestního řádu

⁸⁹ ŠČERBA, Filip, 2012. Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice. Praha: Leges. ISBN 978-80-87576-30-4. s. 30

⁹⁰ § 175a odst. 6 písm. c) trestního řádu

⁹¹ JELÍNEK, Jiří a kol. 2010. Trestní právo procesní: podle stavu k 1. 1. 2022. 6. Praha: Leges. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-550-0. s. 802

upuštění od potrestání či jiné alternativní tresty. Jak vyplývá z popisu práv a povinností státního zástupce popsaného v textu výše, obviněný a státní zástupce si mohou v obsahu dohody ujednat i udělení ochranného opatření, a to místo trestu nebo vedle něj. Všechny náležitosti dohodnutého trestu jako druh, výměra a způsob výkonu trestu apod. však musí být v souladu s trestním zákoníkem.⁹²

Pokud je při sjednávání dohody přítomen poškozený, bude se také sjednávat výše rozsahu a způsobu náhrady škody, nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení, které bude požadovat poškozený. Poškozený se však nemusí osobně účastnit sjednávání dohody, v případě, že svůj nárok uplatní včas, může se státní zástupce za poškozeného dohodnout s obviněným o rozsahu a způsobu náhrady škody nebo nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení, a to až do výše uplatněného nároku.⁹³ Pokud však poškozený svůj nárok uplatní včas, tedy nejpozději při prvním jednání o dohodě o vině a trestu i kdyby později ke shodě s obviněným ohledně nároku poškozeného na náhradu škody nedošlo soud v odsuzujícím rozsudku schvalujícím dohodu o vině a trestu výrok o náhradě škody obsáhne.⁹⁴

O jednání o dohodě o vině a trestu se následně sepisuje protokol. Uzavřenou dohodu, která splňuje všechny náležitosti podle § 175a odst. 6 trestního řádu pak státní zástupce doručí obviněnému, jeho obhájci, případně poškozenému, pokud včas uplatnil nárok na náhradu škody a konečně pak soudu spolu s návrhem na její schválení. Je však potřeba zdůraznit, že až do doby, než se soud odebere k závěrečné poradě může vzít státní zástupce svůj návrh zpět, přičemž toto zpětvzetí není podmíněno souhlasem obviněného.⁹⁵

2.4.2 Rozhodování soudu o návrhu na schválení dohody o vině a trestu

Dojde-li ke sjednání dohody o vině a trestu, navrhne státní zástupce soudu její schválení. Předseda senátu pak buď (1) návrh odmítne pro závažné procesní vady a věc se vrací do přípravného řízení,⁹⁷ (2) nařídí předběžné projednání návrhu nebo (3) nařídí veřejné zasedání k rozhodnutí o návrhu na schválení dohody o vině a trestu.⁹⁸

Klíčová fáze schvalování dohody o vině a trestu tak probíhá ve veřejném zasedání. Toho se obligatorně účastní jak obviněný, tak státní zástupce, případně poškozený a obhájce obviněného.⁹⁹

⁹² § 175a odst. 6 písm. f) trestního řádu

⁹³ § 175a odst. 5 trestního řádu

⁹⁴ JELÍNEK, Jiří a kol. 2010. Trestní právo procesní: podle stavu k 1. 1. 2022. 6. Praha: Leges. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-550-0. s. 804

⁹⁵ § 314o odst. 5 trestního řádu

⁹⁶ ŠÁMAL, Pavel a kol. 2013. Trestní řád: komentář. 7., dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck. ISBN 978-80-7400-465-0. s. 3630–3645

⁹⁷ § 314o odst. 3 trestního řádu

⁹⁸ § 314o odst. 1 trestního řádu

⁹⁹ § 314q odst. 1 trestního řádu

Státní zástupce přednese návrh na schválení dohody o vině a trestu a předseda senátu vyzve obviněného k vyjádření se k návrhu a podle §314q odst. 3 písm. b) trestního řádu se jej dotáže zda:

1. rozumí sjednané dohodě o vině a trestu, zejména zda je mu zřejmé, co tvoří podstatu skutku, který se mu klade za vinu, jaká je jeho právní kvalifikace a jaké trestní sazby zákon stanoví za trestný čin, který je v tomto skutku spatřován
2. prohlášení o tom, že spáchal skutek, pro který je stíhán, učinil dobrovolně a bez nátlaku a byl poučen o svých právech na obhajobu
3. jsou mu známy všechny důsledky sjednání dohody o vině a trestu, zejména že se vzdává práva na projednání věci v hlavním líčení a práva podat odvolání proti rozsudku, kterým by soud dohodu o vině a trestu schválil, s výjimkou důvodu uvedeného v § 245 odst. 1 trestního řádu.

Je-li účasten poškozený vyzve k vyjádření také jeho.¹⁰⁰ Nejenom tedy že je obviněný chráněn tím, že státní zástupce musí postupovat při sjednávání dohody s obviněným v mezích zákona a ctít jeho práva, ale následně i soud pak působí jako garant, který kontroluje, zda nebyla práva obviněného porušena.

Ve veřejném zasedání pak neprobíhá klasické dokazování. Je-li potřeba ověřit některé skutečnosti, může soud vyslechnout obviněného, případně opatřit potřebná vysvětlení od dalších osob.¹⁰¹

V jádru věci pak soud rozhoduje o skutku, jeho právní kvalifikaci, trestu a ochranném opatření pouze v rozsahu uvedeném v dohodě o vině a trestu. Stejně tak o nároku poškozeného rozhoduje v rozsahu uvedeném v dohodě o vině a trestu, pokud s ní poškozený souhlasí nebo pokud odpovídá řádně uplatněnému nároku poškozeného.¹⁰² Soud tak pouze schvaluje to, co je mu předloženo a do obsahu dohody o vině a trestu nezasahuje. Pokud by se soud angažoval i v rámci předchozí fáze sjednávání dohody či ve veřejném zasedání v rámci vyjednávání a zasahoval do obsahu dohody, došlo by při schvalování dohody o vině a trestu k narušení nestrannosti soudu.¹⁰³

Soud pak může ve veřejném zasedání rozhodnout o dohodě o vině a trestu několika způsoby:

Soud dohodu o vině a trestu podle § 314r odst. 2 Trestního řádu neschválí a věc může být vrácena usnesením do přípravného řízení, pokud:

- je dohoda nesprávná nebo nepřiměřená z hlediska souladu se zjištěným skutkovým stavem nebo z hlediska druhu a výše navrženého trestu.

¹⁰⁰ § 314q odst. 4 trestního řádu

¹⁰¹ § 314q odst. 5 trestního řádu

¹⁰² § 314r odst. 1 trestního řádu

¹⁰³ BRŇÁKOVÁ, Simona, KORBEL, František, 2008. Dohoda o vině a trestu. Trestněprávní revue. 7(9), s. 274

- je dohoda nesprávná z hlediska rozsahu a způsobu náhrady škody nebo nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení
- soud zjistí, že došlo k závažnému porušení práv obviněného při sjednávání dohody o vině a trestu.

Pokud však v těchto třech výše uvedených případech je možné odstranit nedostatky jednoduše, soud může oznámit své výhrady státnímu zástupci a obviněnému, tak aby pak mohli sjednat novou dohodu o vině a trestu. Pokud tak nedokážou učinit okamžitě, může soud pro účely sjednání nové dohody veřejné zasedání odročit.¹⁰⁴

V závislosti na různých okolnostech může soud také věc o postoupit, zastavit trestní stíhání, přerušit trestní stíhání nebo trestní stíhání podmíněně zastavit nebo rozhodnout o schválení narovnání.¹⁰⁵

Pokud soud s dohodou o vině a trestu souhlasí, pokud ji „shledal správnou z hlediska zjištěného skutkového stavu a přiměřenou z hlediska navrženého trestu a současně neshledal taková procesní pochybení při jejím sjednávání, která by bránila dohodu schválit.“¹⁰⁶ Soud dohodu o vině a trestu podle §314r odst. 4 trestního řádu schválí odsuzujícím rozsudkem.

2.4.2.1 Odvolání

Proti rozsudku, kterým soud schválil dohodu o vině a trestu může obviněný nebo státní zástupce podat odvolání, avšak pouze v případě, že takový rozsudek není v souladu s dohodou o vině a trestu. Jde tedy v praxi o situace, kdy rozsudek schvalující dohodu o vině a trestu je v konfliktu s obsahem dohody nebo naopak pokud rozsudek oproti dohodě o vině a trestu něco opomenul nebo doplnil.

Odvolání může podat také poškozený, který uplatnil nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy nebo na vydání bezdůvodného obohacení, pro nesprávnost výroku o takovém nároku. Nicméně odvolání podat nemůže, pokud poškozený v dohodě o vině a trestu souhlasil s rozsahem a způsobem náhrady uplatňovaného nároku a dohoda byla soudem schválena v podobě, se kterou souhlasil.¹⁰⁷

3 Potencionální rozpor s evropským právem

Klíčovým argumentem zavedení dohody o vině a trestu, jak už bylo vícekrát řečeno je zrychlení trestního řízení, tak, aby stát dostal svému závazku zajistit přiměřenou délku trestního řízení plynoucímu

¹⁰⁴ § 314r odst. 3 trestního řádu

¹⁰⁵ § 314r odst. 5 trestního řádu

¹⁰⁶ JELÍNEK, Jiří a kol. 2010. Trestní právo procesní: podle stavu k 1. 1. 2022. 6. Praha: Leges. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-550-0. s. 804

¹⁰⁷ § 245 odst. 1 trestního řádu

z Evropské úmluvy o lidských právech.¹⁰⁸ Nabízí se však otázka, zda užívání dohody o vině a trestu jakožto prvku anglo-amerického práva kolidujícího se základními zásadami trestního práva není v rozporu s právem na spravedlivý proces jako takovým. Obviněný se totiž v rámci dohody vzdává některých svých práv, které EÚLP považuje za minimální práva, jež musí být zaručena.¹⁰⁹ Výslovně také zmiňuje zásadu presumpce nevin, která s dohodou o vině a trestu taktéž koliduje.¹¹⁰

EÚLP má nelehký úkol, a to interpretovat jednotně spravedlivý proces jak pro právní systém kontinentální, tak pro systém anglo-americký. Čl. 6 EÚLP se totiž vztahuje na trestní řízení všech smluvních stran EÚLP. Smluvní stranou je pak každý stát, který je její součástí, stejně jako je touto smluvní stranou Česká republika. A to dokonce i Spojené Království, jakožto zakládající člen Rady Evropy. Záruka spravedlivého procesu čl. 6 EÚLP se tak vztahuje i na právní systém Anglie a Walesu jež obsahuje „plea bargain“.¹¹¹

Evropský soud pro lidská práva se tak k principu dohody o vině a trestu vyjadřoval již dříve v několika svých rozhodnutích.

V roce 2014 v případě *Natsvlshvili and Togonidze v. Georgia*¹¹² ESLP prohlásil, že princip institutu dohody o vině a trestu, kdy dochází v trestním řízení k vyjednávání mezi obviněným a státním zástupcem je běžnou součástí evropského trestního soudnictví. Již mnohem dříve v případě *Hermi vs Italy*¹¹³ ESLP potvrdil, že vzdání se některých procesních práv ze své vlastní vůle v rámci trestního řízení soud nepovažuje za protizákonné. Také v případě *Scoppola vs Italy*¹¹⁴ uvedl, že litera ani duch čl. 6 EÚLP nikomu nebrání, aby se práv v nich uvedených člověk sám dobrovolně zřekl – výslovně nebo mlčky. ESLP nicméně stanovuje, že toto vzdání se práv musí být jednoznačné, musí být zaručeny určité minimální záruky proti zneužití tohoto práva¹¹⁵¹¹⁶ a zároveň nesmí dojít k rozporu s důležitým veřejným zájmem.¹¹⁷

Konkrétně *Natsvlshvili* argumentoval mimo jiné tím, že nemá dostatečnou možnost bránit se proti dohodě opravnými prostředky. ESLP nicméně připomenul, že sjednávání dohody inicioval právě *Natsvlshvili* a omezení možnosti použít opravné prostředky po sjednání dohody v trestním řízení

¹⁰⁸ čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod

¹⁰⁹ čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod

¹¹⁰ čl.6 odst. 2 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod

¹¹¹ Viz *Plea Bargain* v zemích common law

¹¹² Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 29. 4. 2014, *Natsvlshvili and Togonidze v. Georgia*, č. 9043/05.

¹¹³ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 18. 10. 2006, *Hermi v. Italy*, č. 18114/02.

¹¹⁴ Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 17. 9. 2009, *Scoppola v Italy*, č. 10249/03, § 135

¹¹⁵ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 29. 4. 2014, *Natsvlshvili and Togonidze v. Georgia*, č. 9043/05.

¹¹⁶ Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 23. 11. 1993, *Poitrimol v. France*, č. 14032/88, § 31

¹¹⁷ Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 21. 2. 1990, *Håkansson and Sturesson v. Sweden*, č. 11855/85

považuje za běžnou praxi. Uvedl také dvě klíčové podmínky, které ukazují, zda je dohadvací řízení v souladu s čl. 6 EÚLP či nikoliv.

Za prvé, obviněný musí dohodu přijmout zcela dobrovolně a s plným vědomím skutkových okolností případu a veškerých právních důsledků z ní plynoucích. Za druhé, obsah dohody a poctivost způsobu, jakým byla mezi stranami uzavřena, musí být podrobeny dostatečnému soudnímu přezkumu.¹¹⁸¹¹⁹

ESLP se ve výsledku snaží respektovat všechny právní systémy smluvních stran EÚLP. Do jednotlivých institutů a prostředků trestního práva procesního tak téměř nezasahuje a respektuje skutečnost, že každý stát EÚLP má zcela odlišné historický a společenský kontext trestního práva a velmi odlišnou justiční praxi. ESLP vyžaduje, aby pouze výsledek trestního procesu byl spravedlivý a nepovažuje EÚLP za uniformní kodex trestního procesu.¹²⁰

Spravedlnost řízení posuzuje navíc ESLP globálně, a i kdyby byla jedna specifická záruka výslovně uvedená v čl. 6 EÚLP nebo z tohoto článku soudní praxí odvozená, neznamena to, že bylo právo na spravedlivý proces porušeno.¹²¹ Spolu s výše citovanou judikaturou tak lze tvrdit, že dohoda o vině a trestu v českém právním řádu není v rozporu s požadavkem na spravedlivý proces stanoveného EÚLP.

4 Výhody a nevýhody dohody o vině a trestu

Výhody a nevýhody dohody o vině a trestu budou níže mnohdy demonstrovány na praktickém případě „žháře z Bohumína“ V následujícím odstavci proto uvedu základní skutkové a procesní okolnosti tohoto případu pro pochopení kontextu této kauzy.

Obviněný po neshodách v rodině polil dveře bytu v Bohumíně, kde se nacházela jeho manželka, její syn a další lidé. Šest lidí zahynulo přímo následkem požáru, dalších pět zahynulo po pádu z okna. Mezi oběťmi byli tři děti i těhotná žena. Obviněný se k činu doznal a uzavřel se státním zástupcem dohodu o vině a trestu, v níž přijal trest doživotí. Náhrada škody pro poškozené, kteří přihlásili svůj nárok dohoda

¹¹⁸ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 29. 4. 2014, Natsvlshvili and Togonidze v. Georgia, č. 9043/05, §92

¹¹⁹ Kdy dohodu o vině a trestu uzavřít nelze viz Psychický nátlak dohody o vině a trestu

¹²⁰ HARRIS, David John, Harris, O'Boyle & Warbrick: law of the European Convention on Human Rights. Third edition. Oxford, United Kingdom: Oxford University Press, 2014. ISBN 978-0-19-960639-9. s. 492

¹²¹ REPÍK, Bohumil, 2002. Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo. Praha: Orac. Focus (Orac). ISBN 80-86199-57-6. s. 144

neobsahovala, obviněný chtěl ponechat určení částky k náhradě škody na soudu. Ten později dohodu o vině a trestu schválil a z nárokovaných 104 milionů, které požadovali poškození přiznal 19 milionů.¹²²¹²³

4.1 Zrychlení trestního řízení a psychický element

4.1.1 Na straně státu

Právě zrychlení celého řízení bylo hlavním hybatelem procesu zavedení dohody o vině a trestu do českého právního řádu a je jistě jedním z nejdůležitějších benefitů, které tento institut trestnímu právu přináší. Jak již bylo v této práci řečeno, ze statistik vyplývá, že řízení v trestních věcech trvá v mnoha případech až příliš dlouho. Přitom přiměřená a spravedlivá rychlost řízení, jak bylo mnohokrát řečeno je pro stát závazek, který pro něj plyne jak z práva národního, tak z práva mezinárodního.

4.1.2 Na straně obviněného

4.1.2.1 Psychický nátlak hlavního líčení

I pro obviněného je zrychlení trestního řízení nepochybně vítaným benefitem a pravděpodobně ve většině případů stěžejním důvodem uzavření dohody o vině a trestu. Dohodu o vině a trestu uzavírají mnohdy osoby, které svou vinu přiznávají a zejména u prvopachatelů, kteří svého konání upřímně litují může dramatické urychlení trestního řízení zbavit psychického nátlaku spojeného s dlouhotrvajícím hlavním líčením. Avšak i ostatní obvinění jsou vystaveni nepříznivému psychickému a sociálnímu tlaku, zejména pokud jsou ve vazbě. Tento aspekt popsal například ESLP v rozhodnutí Riccardi Pizzami vs Itálie.¹²⁴ Z této výhody bezesporu čerpal i „žhář z Bohumína“, který se díky uzavřené dohodě vyhnul delšímu řízení a tím také psychickému tlaku, který by na něj byl zcela jistě vyvinut hlavně kvůli obrovské medializaci celé kauzy. Na straně veřejnosti, a dokonce i na straně poškozených se tehdy objevil názor, že tento psychický nátlak si pachatel trestné činnosti zaslouží a že kvůli zrychlenému

¹²² GLASEROVÁ, Dominika. Soud potvrdil doživotí pro žháře z Bohumína za vraždu jedenácti lidí, rozhodnutí je pravomocné. In ct24.ceskatelevize.cz [online]. [cit. 2022-04-15]. Dostupné na:

<https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/3407508-soud-potvrdil-dozivoti-pro-zhare-z-bohumina-za-vrazdu-jedenacti-lidi-rozhodnuti-je>

¹²³ ČTK. Žhář z Bohumína dostal doživotí. Dohodu schválil soud. In seznamzpravy.cz [online]. [cit. 2022-04-16]. Dostupné na: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/domaci-zivot-v-cesku-zhar-z-bohumina-dostal-dozivoti-dohodu-schvalil-soud-182189>

¹²⁴ Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 10. 11. 2004, Riccardi Pizzati v. Italy, č. 62361/00

procesu necítí poškození zadostiučinění.¹²⁵ Nicméně je třeba si uvědomit, že trestní řízení jako takové nemá naplňovat funkci trestu, tu splňuje až uložený trest samotný.

4.1.2.2 Psychický nátlak dohody o vině a trestu

Psychologický nátlak však může být spojen i s uzavřením dohody o vině a trestu. Jedním z motivů obviněného pro uzavření dohody může být totiž strach, že v hlavním líčení soud nedojde ke správnému zjištění skutkového stavu a obviněného, který je nevinný vinným uzná. Z obavy přísného trestu tak raději přijme trest sjednaný v dohodě o vině a trestu, který bude mírnější. Odsouzení nevinných lidí je velmi diskutovanou problematikou zejména v USA, kde má dohoda o vině a trestu své kořeny a kde navíc neexistují tak silné záruky pro zjištění skutečného skutkového stavu. ESLP se však podobnou problematikou zabýval ve své judikatuře a existuje proto několik záruk. Vztáhneme-li tyto principy na dohodu o vině a trestu zjistíme, že dohodu o vině a trestu podle ESLP nelze sjednat pokud:

- By rozdíl mezi navrženým trestem a trestem hrozícím v hlavním líčení byl tak velký, že by to bylo namíste považovat za nepatřičný tlak na obviněného, aby uznal vinu, jestliže by byl ve skutečnosti nevinný¹²⁶
- „Pokud by dohoda o vině a trestu představovala takový nátlak, který by zcela narušil právo obviněného neobviňovat sebe sama“¹²⁷
- „pokud by se zdálo, že dohoda o vině je jedinou možnou cestou, jak se vyhnout trestu, tak závažnému, že by byl v rozporu s čl. 3 EÚLP“¹²⁸¹²⁹

Pojistkou toho, že sjednání dohody o vině a trestu proběhlo zákonným způsobem a bez nátlaku je pak v konkrétních případech také soud.¹³⁰

¹²⁵ Devadesátky ČT24. In ct24.ceskatelevize.cz [online]. [cit. 2023-06-09]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/moravskoslezskykraj/3407942-dohod-o-vine-a-trestu-v-cesku-pribyva-vyhodou-je-rychlost-shoduji-se>

¹²⁶ KMEC, Jiří, KOSAŘ, David, KRATOCHVÍL, Jan, BOBEK, Michal, 2012. Evropská úmluva o lidských právech: komentář. Praha: C.H. Beck. ISBN 978-80-7400-365-3., s. 780

¹²⁷ ŠÁMAL, Pavel a kol. 2013. Trestní řád: komentář. 7., dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck. ISBN 978-80-7400-465-0., s. 2266

¹²⁸ KMEC, Jiří, KOSAŘ, David, KRATOCHVÍL, Jan, BOBEK, Michal, 2012. Evropská úmluva o lidských právech: komentář. Praha: C.H. Beck. ISBN 978-80-7400-365-3., s. 780

¹²⁹ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 6. 7. 2010, Babar Ahmad a další v. Spojené království, č. 24027/07, §168

¹³⁰ § 314q odst. 3 trestního řádu

4.1.3 Na straně poškozeného

4.1.3.1 Uspokojení nároku

Urychlení trestního řízení má nepochybně pozitivní vliv nejenom na straně státu a obviněného, ale také na straně poškozeného. Vždyť právě rychlejší uspokojení nároku poškozeného na náhradu škody, nemajetkové újmy nebo na vydání bezdůvodného obohacení bylo jedním z důvodů, které stály za přijetím institutu dohody o vině a trestu.¹³¹ Při sjednávání má navíc státní zástupce povinnost dbát zájmu poškozeného¹³² a v mnoha případech je tak sjednání dohody o vině a trestu podmíněno ze strany státního zástupce tím, že se obviněný musí s poškozeným dohodnout na náhradě škody.¹³³ Při majetkových trestných činech tak lze předpokládat, že získat rychle hodnotu ztraceného majetku je primárním cílem poškozeného, čehož bude díky dohodě o vině a trestu dosaženo velmi rychle. To může být například klíčové pro poškozeného, který se nachází v tíživé finanční situaci. Navíc je poškozený ušetřen dlouho trvající nejistoty výsledku, která je s klasickým průběhem řízení zcela jistě spojena.

4.1.3.2 Sekundární viktimizace

Rychlost řízení však skýtá benefit nejenom pro oběti majetkových trestných činů, ale taktéž pro poškozené u trestných činů proti životu a zdraví a u jiných trestných činů zasahující do integrity člověka. U obětí trestných činů totiž může v rámci klasického trestního řízení docházet k tzv. sekundární viktimizaci. Sekundární viktimizace je pojem, který označuje druhotné zraňování oběti ze strany okolí po spáchání trestného činu, ať už vědomé nebo nevědomé. Jedná se například o pro oběť zraňující reakce blízkých osob, či orgánů činných v trestním řízení, necitlivé mediální zpracování celé kauzy nebo i působení samotného pachatele.¹³⁴ Oběť tak může být vystavena nevhodnému chování policistů, zbytečné konfrontaci s pachatelem, nutnosti podrobit se opakovaným výpovědím apod. a dokonce i pouhý pobyt v „chladné“ policejní kanceláři může působit na oběť negativně.¹³⁵ Závažný fakt je, že sekundární viktimizace může být mnohdy závažnější než viktimizace primární, tedy než samotná újma

¹³¹ Sněmovní tisk 510/0. In psp.cz [online]. [cit. 2023-03-22]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=6&ct=510&ct1=0>

¹³² § 175a odst. 5 trestního řádu

¹³³ HÁJEK, Tomáš. Dohoda o vině a trestu z pohledu poškozeného. In epravo.cz [online]. [cit. 2022-04-16]. Dostupné na: <https://www.epravo.cz/top/clanky/dohoda-o-vine-a-trestu-z-pohledu-poskozeneho-107180.html>

¹³⁴ NOVOTNÝ, Oto, ZAPLETAL, Josef, 2008. Kriminologie. 3., přeprac. vyd. Praha: Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7357-377-5. s. 159

¹³⁵ VELIKOVSKÁ, Martina, 2016. Psychologie obětí trestných činů: proces viktimizace, status oběti a jeho význam, prevence a vyrovnávání se s viktimizací, reálné případy z policejní praxe. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4849-8. s. 75

způsobena trestným činem. Například v situaci, kdy oběť znásilnění spáchá sebevraždu po reakci rodinných příslušníků.¹³⁶

Také pozůstalí oběti při klasickém průběhu trestního řízení jsou nuceni prožívat znovu psychická traumata spojená se ztrátou blízké osoby navíc jsou v řízení navíc mnohdy stejně jako oběti předvolávání jako svědci, což výrazně zvyšuje zátěž na jejich psychický stav. Pokud je uzavřena dohoda o vině a trestu je potenciál vzniku existence sekundární viktimizace vlivem urychlení řízení dramaticky snížena, poškození se navíc sjednávání dohody nemusí vůbec účastnit a jejich vznesený nárok může uplatnit státní zástupce.¹³⁷

Díky uzavřené dohodě v případě Bohumínského žháře se tak oběti (tedy ti, kteří útok žháře přežili) a pozůstalí obětí zahynulých mohli vypořádat s tragickou událostí snadněji neb byli ušetřeni dlouhého procesu i velkého mediálního tlaku spojeného s celou kauzou.¹³⁸

4.2 Ekonomický aspekt

4.2.1 Na straně státu

Ekonomická výhoda na straně státu je zcela jednoznačně jednou z největších výhod na straně státu a zcela nepochybně i hlavní motivací legislativců zavést institut dohody o vině a trestu do českého právního řádu. Řízení, která trvají někdy až mnoho let jsou finančně náročná zejména na dokazování a placení státních zaměstnanců, kteří se na celém procesu podílejí (soudci, státní zástupci, ale také zapisovatelé nebo i náklady na justiční stráž).

4.2.2 Na straně obviněného

4.2.2.1 Ušetřené finanční náklady

Finance nejsou šetřeny jenom na straně státu ale také na straně obviněného a to tím, že mu opadnou náklady na obhájce. Zvoleného obhájce může obviněný samozřejmě využívat i v procesu sjednávání dohody o vině a trestu či případně pak i při schvalování této dohody soudem, nicméně pokud by institut dohody o vině a trestu neexistoval, je velmi pravděpodobné, že by odměna za zvoleného obhájce byla násobně vyšší, především kvůli delšímu hlavnímu líčení a případně řízení odvolacímu. Čas, který tak

¹³⁶ NOVOTNÝ, Oto, ZAPLETAL, Josef, 2008. Kriminologie. 3., přeprac. vyd. Praha: Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7357-377-5. s. 159

¹³⁷ § 175a odst. 5 trestního řádu

¹³⁸ Devadesátky ČT24. In ct24.ceskatelevize.cz [online]. [cit. 2023-06-09]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/moravskoslezskykraj/3407942-dohod-o-vine-a-trestu-v-cesku-pribyva-vyhodou-je-rychlost-shoduji-se>

obhájce věnuje obviněnému je při sjednání dohody mnohem kratší a o to menší je pak jeho nárok na odměnu. V momentě, kdy jsou splněny podmínky nutné obhajoby a obviněnému je obhájce přidělen ex offo, tak náklady spojené s využitím takového obhájce logicky ušetří stát.

4.2.2.2 Problematika movitých pachatelů

Druhou stranou mince ekonomického aspektu dohody o vině a trestu je jednoznačně problematika movitých pachatelů, a to zejména pachatelů majetkových a hospodářských trestných činů. Lze důvodně předpokládat, že takoví pachatelé se budou snažit využít dohody o vině a trestu co nejvíce ve svůj prospěch a budou se snažit vyhnout postihům, které jsou pro ně nepřijatelné. Pachatelé, kterým tak budou hrozit přísné tresty jako trest odnětí svobody nebo tresty pro ně osobně velmi citlivé jako například zákaz vstupu na sportovní, kulturní nebo jiné společenské akce, se mohou těmto trestům vyhnout tím, že v rámci sjednávání dohody raději sjednají velmi štedrou náhradu škody poškozenému. Silná pozice státního zástupce je v těchto konkrétních případech vyvážena posílenou pozicí obviněného.¹³⁹ Schopnost zajistit spravedlivý a řádný průběh sjednání dohody o vině a trestu tak spočívá na schopnostech a profesionalitě konkrétního státního zástupce, přičemž trest by měl zvolit v těchto případech tak, aby by platilo lidové pořekadlo „zločin se nevyplácí“. Avšak i když je takový průběh sjednání dohody zajištěn u majetných obviněných bude výchovný prvek dohody vždy do jisté míry omezen.

4.2.3 Na straně poškozeného

Jak již bylo řečeno, rychlejší uspokojení nároku poškozeného je jedním z důvodů existence dohody o vině trestu v České republice. Avšak výhodou pro poškozeného není pouze rychlost, ale také efektivita uplatnění takového nároku. Při trestním řízení s klasickým průběhem často dochází k názorovým neshodám o to, jak velký by měl nárok poškozeného být. Další věcí je pak reálné uspokojení nároku poškozeného, pokud finanční situace obviněného není dobrá, dostává se poškozený v praxi k finanční částce jen velmi těžko. V tomto dohoda o vině a trestu skýtá výhodu, neboť dohoda je výsledkem vyjednávání o náhradě poškozeného mezi poškozeným případně státním zástupcem a obviněným. Pokud se tedy obviněný dobrovolně zaváže k náhradě určité částky je daleko pravděpodobnější, že ji poté i reálně a včas uhradí poškozenému. Díky tomuto aspektu, kdy dohoda o vině a trestu klade důraz na vztah obviněného a poškozeného, lze říci, že se tento institut touto svou částí přibližuje metodám

¹³⁹ ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef a kol. 2013. Trestní právo procesní. 4., přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck. ISBN 978-80-7400-496-4. s. 753

restorativní justice.¹⁴⁰ „Pokračuje se tak v nastoleném trendu započatém v 90. letech a spočívajícím v zavádění odklonů, v jejichž rámci se účelněji prosazují zájmy poškozených.“¹⁴¹

V případě bohumínského žháře částka 19 milionů sice nebyla sjednána v rámci dohody, ale byla přiřknuta soudem. Nicméně i kdyby byla obdobná částka sjednána v rámci dohody jednalo by se stále o částku symbolickou, neboť pachatel nebyl extrémně movitý a vzhledem k tomu, že přijal trest doživotí, tak se nedá očekávat plné splacení této částky. Reálná nemožnost obviněného splatit takovou částku v tomto nebo i v jiných případech však nijak nezpochybnuje existenci výhody dohodě o vině a trestu uvedené v tomto odstavci.

4.3 Soulad s právním systémem České republiky

Soulad dohody o vině a trestu s českým právním řádem je pravděpodobně nejdiskutovanějším aspektem dohody o vině a trestu. Jak již bylo řečeno výše, dohoda o vině a trestu je pro český právní řád prvek cizorodý, který pochází z odlišného systému anglo-amerického. Právě tato značná odlišnost obou systémů je problematická především. I postavení subjektů v trestním řízení chápou systémy zcela odlišně. V Anglo-americkém systému má „prosecutor“ (tedy obdoba českého státního zástupce) oproti české republice velmi silnou pozici a „soud působí pouze jako pasivní rozhodce s omezenými pravomocemi.“¹⁴²¹⁴³ Tento zahraniční systém se označuje jako adversární a je pro něj typické silné soupeření procesních stran.¹⁴⁴

Trestní řízení obou právních systémů se však odlišují i v mnohem základnějších aspektech, a to v zásadách trestního řízení, především v zásadě materiální pravdy, zásadě legality, zásadě veřejnosti ale i jiných zásadách.

4.3.1 Zásada materiální pravdy

Zásada materiální pravdy je vyjádřena v trestním řádu jako povinnost orgánů činných v trestním řízení postupovat tak, aby byl zjištěn skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu,

¹⁴⁰ ŠÁMAL, Pavel a kol. 2013. Trestní řád: komentář. 7., dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck. ISBN 978-80-7400-465-0. s. 2257

¹⁴¹ GRÍVNA, Tomáš, ŠÁMAL, Pavel, VÁLKOVÁ Helena a kol. 2020. Oběti trestných činů: komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck. ISBN 978-80-7400-793-4. s. 601-602

¹⁴² ŠCERBA, Filip, 2014. NEW MEASURES FOR THE ACCELERATION OF CRIMINAL PROCEEDINGS IN CZECH CRIMINAL LAW. Studia prawno-ekonomiczne [online]. Łódz: Łódzkie Towarzystwo Naukowe, 92(92), 169-183 [cit. 2022-04-25]. ISSN 0081-6841

¹⁴³ TURNER, Jenia Iontcheva, 2009. Plea Bargaining Across Borders: Law Across Borders. New Yorke: Aspen Publishers. ISBN 978-0735575714. s. 76-77

¹⁴⁴ JELÍNEK, Jiří a kol. 2020. Ochrana základních práv a svobod v trestním řízení. Praha: Leges. ISBN 978-80-7502-444-2. s. 235

který je nezbytný pro jejich rozhodnutí. Státní zástupce je povinen dokazovat vinu obžalovaného.¹⁴⁵ Zásada tedy vyjadřuje především to, že v trestním řízení musí být soud vázán skutečným skutkovým stavem, a nikoliv tím, co strany shodně za skutečnost prohlašují nebo jaké skutečnosti soudu předloží. Dohoda o vině a trestu se tak očividně z této zásady odchyluje, neboť jejím základem je prohlášení obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán, se kterým státní zástupce souhlasí. Dohoda o vině a trestu se tak mnohem více přibližuje zásadě formální pravdy, která vyjadřuje opak zásady materiální pravdy a která se užívá v civilním řízení sporném a je také typická právě pro Anglo-americký právní systém.

Připomeňme si ale, že institut dohody o vině a trestu ale obsahuje řadu opatření, která zabraňují úplnému popření zásady materiální pravdy, například:

- Státní zástupce může podat návrh na uzavření dohody o vině a trestu jen pokud výsledky vyšetřování dostatečně prokazují závěr, že se skutek stal a že jej spáchal obviněný.¹⁴⁶
- O pravdivosti prohlášení obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán nesmí být na základě dosud opatřených důkazů a dalších výsledků přípravného řízení důvodné pochybnosti.¹⁴⁷
- Soud dohodu o vině a trestu neschválí, je-li nesprávná nebo nepřiměřená z hlediska souladu se zjištěným skutkovým stavem.¹⁴⁸

Výše uvedená zákonná ustanovení ukazují, že orgány činné v trestním řízení neignorují skutečný skutkový stav a dohoda o vině a trestu zásadu materiální pravdy tak rozhodně neeliminuje, ale pouze ji do určité míry modifikuje. V žádném případě ale na její existenci nerezignuje. Dohoda o vině a trestu by však neměla být uzavírána ve velmi brzkých fázích trestního řízení. Pokud dojde například ke sjednání dohody o vině a trestu již na počátku fáze vyšetřování ihned po zahájení trestního stíhání, lze opravdu jen těžko tvrdit, že jsou výše popsané zákonné záruky naplněny a v tomto případě může dojít k popření zásady materiální pravdy.¹⁴⁹

¹⁴⁵ § 2 odst. 5 trestního řádu

¹⁴⁶ § 175a odst. 1 trestního řádu

¹⁴⁷ § 175a odst. 3 trestního řádu

¹⁴⁸ § 314r odst. 2 trestního řádu

¹⁴⁹ ŠČERBA, Filip, BOHUSLAV, Lukáš „Rekodifikační čtvrtky“ aneb nad návrhem nového trestního řádu – Zvláštní způsoby řízení – odklony a konsenzuální řešení trestních věcí. In epravo.cz [online]. [cit. 2023-06-02]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/eshop/rekodifikacni-ctvrtky-aneb-nad-navrhem-noveho-trestniho-radu-online-zive-vysilani-4-5-2023-774.html?action=90ad4bf3>

Andrea Beranová tvrdí, že k plnohodnotnému prokázání skutečností může dojít jen v hlavním líčení, kde lze plně uplatnit zásady dokazování.¹⁵⁰ Je však potřeba myslet na to, že ani v hlavním líčení se úplné pravdy nikdy nelze účinně dopátrat.

4.3.2 Zásada legality

Zásada legality je vyjádřena jako povinnost státního zástupce stíhat všechny trestné činy, o nichž se dozví, pokud zákon, přímo použitelný předpis Evropské unie nebo vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, nestanoví jinak.¹⁵¹ „Zásada procesní legality tedy vyjadřuje povinnost státního zástupce dbát zákonem stanovenými prostředky, aby byl řádně a včas stíhán každý pachatel každého trestného činu.“¹⁵²

I zde je očividně dohoda o vině a trestu výjimkou z této zásady, neboť nedochází ke klasickému stíhání a následně klasickému soudnímu jednání, kde se rozhoduje o vině a trestu. Dohoda o vině a trestu však není ani zdaleka jedinou výjimkou z této zásady. Státní zástupce nesmí nebo nemusí stíhat obviněného také v některých situacích, kdy poškozený neudělil souhlas se stíháním obviněného, trestní stíhání je nepřipustné nebo neúčelné anebo v případě kdy se rozhodne a může uplatnit některý z odklonů jako například narovnání a v mnoha dalších případech. Zdá se tedy velmi málo pravděpodobné, že zrovna zavedení a rozšíření možnosti sjednat dohodu o vině a trestu bude kritickým a nepřipustným narušením zásady legality v momentě, kdy zde již notnou řadu let existuje mnoho jiných, praxí ověřených institutů, které s touto zásadou taktéž kolidují.

4.3.3 Základní zásady obecně

„Základní zásady trestního řízení jsou určité právní principy, vůdčí právní ideje, jimiž je ovládáno trestní řízení. Základní zásady trestního řízení jsou projevem právně politického a právně filozofického přístupu k trestnímu řízení. V důsledku své povahy jsou základem, na kterém je vybudována organizace trestního řízení a úprava činnosti jeho orgánů. Vyjadřují mínění zákonodárce o nejúčelnějším uspořádání trestního řízení.“¹⁵³ Dle této definice tyto základní zásady nejsou neměnné a lze očekávat, že pokud jsou závislé na vůli zákonodárce a odvíjí se od politického a filozofického přístupu k trestnímu řízení budou se pravděpodobně v čase také postupně proměňovat a rozvíjet. Je proto nutné tyto zásady vnímat v horizontu a v rámci společenského vývoje, autoři učebnice trestního práva např. uvádějí, že před

¹⁵⁰ JELÍNEK, Jiří a kol. 2020. Ochrana základních práv a svobod v trestním řízení. Praha: Leges. ISBN 978-80-7502-444-2. s. 235

¹⁵¹ § 2 odst. 3 trestního řádu

¹⁵² JELÍNEK, Jiří a kol. 2010. Trestní právo procesní: podle stavu k 1. 1. 2022. 6. Praha: Leges. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-550-0. s. 144

¹⁵³ Tamtéž, s. 127

rokem 1989 byla zásada materiální pravdy ideologizována a byla prohlašována za vůdčí zásadu, které se musí ostatní zásady podrobit.¹⁵⁴ Vlivem společenského vývoje tak lze očekávat, určitý posun a překonání takového přístupu. Právě dohoda o vině a trestu vyjadřuje vůli zákonodárce lehce proměnit trestní řízení a reagovat na potřeby společnosti.

Základní zásady samozřejmě i „zajišťují integritu koncepce zákonodárského díla“¹⁵⁵, avšak dle mého názoru by tento účel zásad neměl být absolutní.

Jak již bylo naznačeno výše, je nutno připomenout, že legislativa se nechala Anglo-americkou úpravou pouze inspirovat, a nedošlo k jejímu doslovnému převzetí, což samozřejmě neeliminuje problematiku nesourodosti obou právních systémů, ale ukazuje, že si byl zákonodárce tohoto rozporu přinejmenším vědom a při vytváření dohody o vině a trestu ji pozměnil tak, aby byla pro kontinentální systém co nejvíce konformní. Tyto úpravy „na míru“ však mnohdy nevytvořil zákonodárce sám, ale lze usoudit, že byly pouze převzaty od jiných evropských legislativců, zejména slovenských.¹⁵⁶

Především na poli právní teorie docházelo a stále dochází mezi jednotlivými právními teoretiky k vášnivým diskusím, kdy jedna skupina věří, že benefity dohody o vině a trestu převažují nad negativy a dohodu o vině a trestu tak považují v českém prostředí jako užitečný nástroj. (např. Ščerba) Naopak skupina druhá onen rozpor mezi kontinentálním systémem a systémem anglo-americkým považuje za nepřeklenutelný a dohodu o vině a trestu v českém právním řádu kritizují. (např. Musil, Šramel)

4.4 Nedostatečná opora v trestním právu hmotném

Dohoda o vině a trestu měla původně vstoupit do českého právního řádu jako součást komplexní kodifikace trestního práva. K jejímu přijetí sice nakonec došlo, ale pouze v rámci dílčí novelizace.¹⁵⁷ Dohoda o vině a trestu tak zůstává upravena především v trestním řádu, silnou oporu v trestním zákoníku však nemá. Chybí zejména hmotněprávní úprava výše a druhů trestů, které by mohly být v rámci dohody sjednány¹⁵⁸, zatímco v Anglii a Walesu existují Soudní pokyny pro ukládání trestů¹⁵⁹, které popisují, jakým způsobem a kdy se má plea bargain aplikovat, tyto kritéria dohody o vině a trestu zůstávají v České republice v diskreci konkrétních státních zástupců. Státní zástupci sice jsou vázání zásadami pro ukládání trestů, kvalifikací skutku atd. nicméně, druh trestu a jeho výměra je předmětem

¹⁵⁴ Tamtéž, s. 157

¹⁵⁵ ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČTA, Josef a kol. 2013. Trestní právo procesní. 4., přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck. ISBN 978-80-7400-496-4. s. 85

¹⁵⁶ Viz Historický smysl úpravy

¹⁵⁷ Viz Čtvrtý legislativní pokus

¹⁵⁸ ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČTA, Josef a kol. 2013. Trestní právo procesní. 4., přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck. ISBN 978-80-7400-496-4. s. 753

¹⁵⁹ Reduction in sentence for a guilty plea. In sentencingcouncil.org.uk [online]. [cit. 2023-04-09]. Dostupné z: <https://www.sentencingcouncil.org.uk/overarching-guides/crown-court/item/reduction-in-sentence-for-a-guilty-plea-first-hearing-on-or-after-1-june-2017/#Flowcharts%20illustrating%20reductions>, též viz Plea Bargain v zemích common law

vyjednávání v rámci dohody. Státní zastupitelství tak vnímá potřebu neponechávat sjednávání dohod o vině a trestu zcela bez kontroly a snaží se přístup státních zástupců do určité míry sjednotit. Nově byla proto vytvořena zmíněná Metodika k postupu státních zástupců při sjednávání dohod o vině a trestu.¹⁶⁰ Ta například stanovuje, že čím dříve bude obviněný ochoten sjednat dohodu o vině a trestu tím více by měl být zmírněn jeho trest. Tato metodika má samozřejmě pouze doporučující charakter.

4.5 Efektivita trestního řízení

4.5.1 Na straně státu

Větší efektivitou trestního řízení je myšleno především tzv. odbřemenění trestní justice. Narůstající počet případů a složitost trestního řízení totiž způsobuje, že státní aparát nestíhá vyřizovat věci v rozumných lhůtách,¹⁶¹ nicméně je pravda, že ve srovnání s ostatními evropskými státy byla efektivita trestního řízení v roce 2020 velmi dobrá.¹⁶² Díky dohodě o vině a trestu a ostatním formám alternativního vyřízení věci by ale soudy mohly ušetřit spoustu dalšího času a prostředků. Navíc dohoda o vině a trestu se může od nově uplatnit i u závažnější trestné činnosti, kde jiné odklony v trestním řízení, takový potencial nemají. Ušetřený čas a prostředky by pak mohla justice vynaložit na trestní věci, které těmito způsoby vyřídit nelze a vyžadují velké úsilí justičních orgánů. Celková efektivita justice by se tak mohla ještě zvýšit.

4.6 Sociální aspekt

4.6.1 Na straně státu

Sjednávání dohody o vině a trestu má už z podstaty věci dohadovací charakter. Státní zástupce by se měl snažit sjednat podmínky, které nejlépe zajistí výkon spravedlnosti a od obviněného případně jeho obhájce lze očekávat, že se budou snažit vždy vyjednat trest pro obviněného co nejmírnější. Tento klíčový charakter dohody však někteří kritizují a tvrdí, že existence vyjednávání v trestním právu povede ke ztrátě víry společnosti v justici a právní stát. Veřejnost tak bude vnímat dohodu o vině a trestu jako trh, kde se dá obchodovat se spravedlností. Především v situacích, kdy státní zástupce sjedná v rámci dohody o vině a trestu s obviněným peněžitý trest je tento negativní pohled na dohadovací řízení

¹⁶⁰ Metodika k postupu státních zástupců při sjednávání dohod o vině a trestu. In veřejnazaloba.cz [online]. [cit. 2023-06-02]. Dostupné z: <https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2023/03/1-SL-111-2022.pdf>

¹⁶¹ MAZANCOVÁ, Hana. Čekání na spravedlnost. Zahlcené soudy vynáší rozsudky i po několika letech. In lidovky.cz [online]. [cit. 2023-04-16]. Dostupné na: https://www.lidovky.cz/domov/cekani-na-spravedlnost-zahlcene-soudy-vynasi-rozsudky-i-po-nekolika-letech.A150904_135748_In_domov_hm

¹⁶² CEPEJ Indicators on efficiency. In public.tableau.com [online]. [cit. 2023-04-09]. Dostupné z: <https://public.tableau.com/app/profile/cepej/viz/EfficiencyEN/Efficiency>

umocněno. Jan Musil dokonce věří, že dohoda o vině a trestu „povede k destabilizaci státní moci, k rozštěpení a atomizaci občanské společnosti, a také k poklesu míry bezpečí.“¹⁶³ Také Oto Novotný, označuje proces sjednávání nelichotivě jako „handlování“ procesních subjektů a zdůrazňuje nebezpečí přibližování trestního a občanského procesu. V rámci zachování systému hodnot by dle něj alespoň ty nejzávažnější trestní věci měly kulminovat hlavním líčením.¹⁶⁴

Na druhou stranu zdlouhavá řízení v trestních věcech jsou už delší dobu předmětem kritiky ze strany veřejnosti. Zejména trestní řízení v mediálně sledovaných korupčních kauzách určitě taktéž snižují důvěru společnosti v trestní justici a mohli bychom tak tvrdit, že naopak právě přílišné lpění na klasickém hlavním líčení povede k rozštěpení a atomizaci občanské společnosti. Častější používání dohody o vině a trestu a zkrácení průměrné délky trestního řízení by jednoznačně mohlo přinést také pozitivní efekt ve formě zvýšené důvěry veřejnosti v právní stát. Stát by totiž mohl posílit svou pozici jako efektivní subjekt, který dokáže zajistit spravedlnost.

Mediálně sledované korupční kauzy politiků nebo jiných vlivných osob jsou v tomto ohledu opravdu velmi citlivou problematikou. Zatímco uzavření dohody o vině a trestu se žhářem z Bohumína u veřejnosti pravděpodobně nevyvolalo velké pochybnosti o kompetentnosti justice, a to vzhledem k doživotnímu trestu který navenek svědčí o silné vyjednávací pozici státního zástupce. Při uzavření podobné dohody s politikem v korupční kauze týkající se několika soudců by už uzavření dohody o vině a trestu mohlo vyvolat společenské pohoršení vedoucí ke snížení důvěry v právní stát.¹⁶⁵ To, zda je dohoda o vině a trestu vhodná uzavřít s ohledem na potencionální reakci veřejnosti se tak liší případ od případu a vždy záleží na konkrétním státním zástupci, jak situaci posoudí, zda se dohodu o vině a trestu rozhodne uzavřít či nikoliv.

4.6.2 Na straně obviněného

V rámci sociální roviny však neplynou výhody dohody o vině a trestu jenom pro stát. Za předpokladu, že se obviněný dozná k činu a uzavře se státním zástupcem dohodu, lze důvodně očekávat silnější výchovný efekt uděleného trestu, a to z několika důvodů.

4.6.2.1 Rychlé působení trestu

Trest bude následovat v relativně krátké době po spáchání trestného činu. U delšího klasického trestního řízení, dochází k výkonu trestu někdy až mnoho měsíců po spáchání trestného činu. Psychická spojitost

¹⁶³ MUSIL, Jan, 2008. Dohody o vině trestu jako forma konzensusálního trestního řízení. Kriminalistika. Praha: Ředitelství služby kriminální policie, 41(1). ISSN 1210-9150. s. 3-26

¹⁶⁴ NOVOTNÝ, Oto, 2006. Je naše trestní právo procesní v krizi?. Trestní právo. 11(7-8), 28-31.

¹⁶⁵ KUČERA, Jakub, 2021. Novelizace dohody o vině a trestu a její možné dopady. Trestněprávní revue. 20(2), 71-73.

obviněného mezi jeho protiprávním jednáním a trestem je pak po takto dlouhé době velice malá. Naopak při uzavření dohody o vině a trestu nastupuje obviněný výkon trestu bezprostředně po spáchání trestného činu. Je tak umocněn sociální efekt působící na obviněného, díky kterému může vnímat trest zejména jako negativní následek svého protiprávního jednání který navíc v případě dohody o vině a trestu dobrovolně přijal. Dohoda o vině a trestu tak může zvýšit výchovný efekt trestu, a to nejenom díky rychlosti řízení, ale také díky konsenzuální povaze dohodovacího řízení. Právě konsenzuální povaha dohody o vině a trestu ji přibližuje k institutům restorativní justice, která se vyznačuje důrazem na nápravu pachatele a jeho dobrovolnou spolupráci. Pachatele totiž nelze chápat pouze jako objekt výchovného zacházení, ale je třeba docílit jeho součinnosti při respektování jeho osobnosti, specifík, práv a povinností, které má vůči rodině, zaměstnavateli, komunitě, aj.¹⁶⁶

4.6.2.2 Rychlejší začlenění do společnosti

S tím souvisí skutečnost, že k samotnému vykonání trestu dojde ve velmi rychlé návaznosti na spáchaný trestný čin. Tímto se tak urychlí proces nápravy pachatele a dojde k jeho rychlejšímu opětovnému začlenění do společnosti. Takováto výhoda však platí pouze u určité části pachatelů, jejichž výchovný potenciál je stále zachován. Naopak u obviněných, kteří vnímají vyjednávání dohody o vině a trestu jako pouhý kalkul a u obviněných, kteří jsou svou povahovou nenapravitelní je tento aspekt dohody o vině a trestu spíše nevýhodou. Je tak na konkrétním státním zástupci, aby rozpoznal možnost nápravy obviněného a tomu pak přizpůsobil i trest, který v rámci dohody nabídne.

4.6.2.3 Efektivnější udělení alternativního trestu

Hledání nejefektivnějšího trestu jak pro stát, tak pro obviněného je pak další nespornou výhodou dohody o vině a trestu. Odborníci z oboru trestního práva jsou z velké části ve shodě, že jedním z řešení problému přeplněných věznic v České republice¹⁶⁷ je častější a efektivnější ukládání alternativních trestů.¹⁶⁸ Dohoda o vině a trestu tak přináší mnohem jednodušší postup, jak vyjednat alternativní trest „na míru“ ve spolupráci s obviněným. U již zmíněných pachatelů s nulovým výchovným potencionálem je tato výhoda samozřejmě eliminována.

¹⁶⁶ VÁLKOVÁ, Helena, SCHEINOST, Miroslav, ŠÁMAL, Pavel a kol. 2016. Teoretické a trestněpolitické aspekty reformy trestního práva v oblasti trestních sankcí. Forum Socialni Prace. Prague: Charles University, Faculty of Arts, 2016(1), ISSN 1804-3070. s. 37

¹⁶⁷ KORDÍK, Jirí. České věznice jsou na hraně kapacit, vláda uvažuje o revizi trestních sazeb. In ct24.ceskatelevize.cz [online]. [cit. 2023-04-16]. Dostupné na: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/3581449-ceske-veznice-jsou-na-hrane-kapacit-vlada-uvazuje-o-revizi-trestnich-sazeb>

¹⁶⁸ KEJHOVA, Hana. Obhájci, soudci i státní zástupci diskutovali o ukládání trestů. In advokatenidnik.cz [online]. [cit. 2023-04-16]. Dostupné na: <https://advokatenidnik.cz/2020/02/17/obhajci-soudci-i-statni-zastupitele-diskutovali-o-ukladani-trestu/>

5 Plea Bargain v zemích common law

Jak již bylo řečeno dříve, dohoda o vině a trestu nachází svou přímou inspiraci v právním systému common law, kde existuje podobný institut označovaný jako „plea bargain“ nebo „plea agreement“ respektive „plea bargaining“. Tento institut vznikl v zemích common law postupným vývojem společnosti a soudních procesů, především kvůli zvyšující se finanční náročnosti a komplexnosti trestního procesu, urbanizaci, zvyšujícímu nárůstu kriminality, rozvoji trestního práva hmotného, profesionalizaci a byrokratizaci policie a státních zástupců.¹⁶⁹ Určit přesně a jednoznačně datum počátku tohoto institutu je velmi problematické. Někteří historici a teoretici vnímají jeho počátek již jako tzv. doznávání viny¹⁷⁰ ve středověkých procesech, jiní hledají počátky institutu až v 19. století. Za zmínku také stojí skutečnost, že institut plea bargain se v USA objevil dokonce dříve než na území Evropy, přestože je systém common law ve Spojeném království o mnoho starší. O vypátrání počátků plea bargain se snažilo již mnoho právních teoretiků a historiků jako například Mary E. Vogel¹⁷¹, Albert W. Alschuler¹⁷², Lawrence Friedman¹⁷³, John Langbein¹⁷⁴, Malcolm Feeley¹⁷⁵ nebo William McDonald¹⁷⁶ a další. Co můžeme s jistotou říci, je to, že otázka počátků plea bargain zůstane téměř jistě vždy v rovině právní teorie, jako předmět sporů a diskusí. V následujících řádcích bych se ale chtěl věnovat nikoliv historii vzniku plea bargain, ale nastíněním právní úpravy de lege lata v zemích anglo-amerického právního systému. Důraz budu klást především na právní systém Spojených států amerických a částečně také Spojeného království, specificky však pouze systému Anglie a Walesu, a to především proto, že se jedná o největší a nejvýznamnější systémy common law ve kterých plea bargain existuje, a také proto, že v době psaní této kapitoly jsem v Anglii pobýval a měl tak unikátní přístup k poznatkům a zdrojům, týkajícím se tohoto tématu. Plea bargain existuje samozřejmě i v ostatních právních systémech Spojeného království jak ve Skotském, tak Severoirském systému a samozřejmě také zemích jako jsou Nigérie, Keňa nebo Austrálie. Typicky zejména v zemích, které jsou bývalými koloniemi Spojeného království. Soudní praxi těchto zemí však ponecháme pro potřeby této práce stranou.

¹⁶⁹ ALSCHULER, Albert W., 1979. Plea Bargaining and Its History. Columbia law review. New York, N. Y: Columbia University School of Law, 79(1), 1-43. ISSN 0010-1958.

¹⁷⁰ V anglickém originále „guilty pleas“

¹⁷¹ VOGEL, Mary E., 2007. Coercion to Compromise: Plea Bargaining, the Courts, and the Making of Political Authority. New York: Oxford University Press. ISBN 978-0195101751.

¹⁷² ALSCHULER, Albert W., 1968. The Prosecutor's Role in Plea Bargaining. The University of Chicago law review. Chicago: University of Chicago Law School, 36(1), 50-112. ISSN 0041-9494.

¹⁷³ FRIEDMAN, Lawrence M., 1979. Plea Bargaining in Historical Perspective. Law & society review. Law and Society Association, 13(2), 247-259. ISSN 0023-9216.

¹⁷⁴ LANGBEIN, John H., 1978. Torture and Plea Bargaining. The University of Chicago law review. Chicago: University of Chicago Law School, 46(1), 3-22. ISSN 0041-9494..

¹⁷⁵ FEELEY, Malcolm, M. 1979. Perspectives on Plea Bargaining. Law & Society Review, 13(2), 199–209.

¹⁷⁶ MCDONALD, William F., 1979. From Plea Negotiation to Coercive Justice: Notes on the Respecification of a Concept. Law & society review. Beverly Hills: Law and Society Association, 13(2), 385-392. ISSN 0023-9216.

Předně je potřeba zdůraznit, že institut plea bargain není ve všech zemích common law zcela totožný. Například v právním systému Anglie a Walesu dokonce není institut plea bargain nikde formálně zakotvený a funguje zde především neformálně jako prostředek, který vznikl ze soudní praxe a odvozuje se především ze soudních pokynů pro ukládání trestů. Ty hovoří o možném zkrácení trestu v případě, že se obviněný k činu dozná v prvotní fázi soudního procesu.¹⁷⁷ Jako jeden z drobnějších rozdílů oproti české úpravě lze uvést například to, že v Anglii a Walesu, veřejný žalobce nemůže při vyjednávání plea bargain navrhnout obviněnému uložení konkrétního trestu, resp. nemůže při sjednávání dohody obviněnému garantovat, že pokud se k činu dozná, uloží mu soud trest navržený veřejným žalobcem.

5.1 Plea Bargain v USA

Taktéž v USA se plea bargain vytvořilo postupem času ze soudní praxe a používá se jak na federální úrovni, tak v jurisdikci jednotlivých států. A stejně tak jako v Anglii a Walesu, tím že se i zde plea bargain vytvořilo postupně v průběhu let, neexistuje zde jednotná kodifikace, která by v úplnosti de lege lata plea bargain popsala. K tomu, že je plea bargain plnohodnotným a ústavně konformním institutem dospěly soudy USA až postupně v rámci několika soudních rozhodnutí, z nichž nejvýznamnějším dodnes zůstává *Brady v. United States*.¹⁷⁸

V právním systému USA je však důležité rozlišovat úroveň federální a úroveň jurisdikce jednotlivých států. Na federální úrovni se pokouší o určité sjednocení metodiky Federální pokyny Spojených států amerických pro ukládání trestů vydávané Komisí spojených států pro ukládání trestů¹⁷⁹. Tyto pokyny se však vztahují jen na závažnější činy¹⁸⁰ a nejsou právně závazné. To v praxi znamená, že federální soudci k nim sice přihlížejí v rámci posílení celkové právní jistoty nicméně soudce je může také v případech, kdy sám uzná za vhodné neaplikovat.

Institut plea bargain pak není totožný ani v jednotlivých státech USA. Každý stát USA si tak může pravidla uzavírání plea bargain upravit dle svých vlastních představ a zkušeností vyplývajícím ze své vnitrostátní soudní praxe. Stát Kalifornie tak například zakazuje sjednání plea bargain u výslovně jmenovaných trestných činů např. řízení pod vlivem alkoholu nebo návykové látky.¹⁸¹

V USA existují čtyři typy plea bargaining.¹⁸² Avšak protože jednotlivé druhy plea bargaining nejsou nikde v právních předpisech kompletně upraveny jedná se především o teoretické dělení, což znamená

¹⁷⁷ Reduction in sentence for a guilty plea. In <https://www.sentencingcouncil.org.uk/overarching-guides/crown-court/item/reduction-in-sentence-for-a-guilty-plea-first-hearing-on-or-after-1-june-2017/#Flowcharts%20illustrating%20reductions> [online]. [cit. 2023-04-09]. Dostupné z:

¹⁷⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu Spojených států amerických, *Brady v. United States*, 397 U.S. 742 (1970)

¹⁷⁹ V anglickém originále „United States Sentencing Commission“

¹⁸⁰ V anglickém originále „felonies and serious misdemeanors“

¹⁸¹ The Penal Code of California (Kalifornský trestní zákoník), § 1192.7.

¹⁸² BERGMAN, Paul, BERMAN-BARRETT, Sara J, 2020. Criminal Law Handbook: Know Your Rights, Survive the System. 16th ed. Berkeley: NOLO. ISBN 978-1413327199. Kapitola 20

že plea agreement vyjednaný ve skutečnosti nemusí těmto čtyřem typům zcela odpovídat. V praxi se tak objevují plea bargains, jež jsou spíše kombinací těchto teoretických kategorií. Hypoteticky by také mohla nastat situace, kdy by bylo sjednáno plea bargain, které nenaplnuje znaky ani jedné z kategorií, neboť kompletní a přesný postup sjednávání není opravdu nikde závazně vymezen. Taková situace by pak znamenala, odchylku od soudní praxe, která by byla následně společensky zavrhnuta a nebylo na ni navázáno a nebo by naopak byla prvním stavebním kamenem změny soudní praxe v oblasti uzavírání plea bargains.

Kolik typů plea bargain celkem existuje je, předmětem čilé akademické diskuse. V USA někteří autoři uvádějí nejčastěji čtyři až tři typy. V Anglii a Walesu taktéž nejčastěji tři a někdy dokonce pouze dva typy.¹⁸³

5.1.1 Charge bargaining

Prvním druhem plea bargain je Charge bargaining. Při charge bargaining se obviněný dozná k méně závažnému činu, než ze kterého je obviněn nebo k jednomu z méně závažnějších, pokud je obviněn z více činů.¹⁸⁴

Příkladem z praxe: Státní zástupce je přesvědčen, že se obviněný dopustil vraždy a je připraven prokázat tuto skutečnost během soudního procesu. Vzhledem k okolnostem případu např. nedostatku důkazů bude však sjednáno plea bargain, kde se obviněný dozná k zabití a státní zástupce upustí od snahy usvědčit obviněného z vraždy.¹⁸⁵

5.1.2 Count bargaining

Druhým druhem plea bargain je Count bargaining. Count bargaining se uzavírá za situace, kdy je státní zástupce připraven stíhat obviněného za několik skutků. Podstata count bargaining spočívá v tom, že obviněný se dozná k jednomu nebo více skutkům a státní zástupce upustí od stíhání skutků ostatních.¹⁸⁶

¹⁸³ RAUXLOH, Regina, 2014. Plea bargaining in national and international law. London: Routledge, ISBN 978-1-138-01686-6. s. 26

¹⁸⁴ SCHWARTZBACH, Micah. What Are the Different Kinds of Plea Bargaining?. In nolo.com [online]. [cit. 2023-04-29]. Dostupné na: <https://www.nolo.com/legal-encyclopedia/what-the-different-kinds-plea-bargains.html>

¹⁸⁵ Pro snadnější pochopení českého čtenáře, pracuji v příkladech z praxe k jednotlivým druhům plea bargain s trestnými činy existujícími v České republice. Popsaný proces však ilustruje justiční praxi v USA.

¹⁸⁶ SCHWARTZBACH, Micah. What Are the Different Kinds of Plea Bargaining?. In nolo.com [online]. [cit. 2023-04-29]. Dostupné na: <https://www.nolo.com/legal-encyclopedia/what-the-different-kinds-plea-bargains.html>

Příkladem z praxe: Státní zástupce viní obviněného z krádeže, ublížení na zdraví, porušování domovní svobody a vloupání. V rámci plea bargain se pak dohodnou že se obviněný dozná k vloupání a ublížení na zdraví a státní zástupce upustí od snahy prokázat obviněnému krádež a porušování domovní svobody.

5.1.3 Sentence Bargaining

Třetím druhem je Sentence bargaining. Při sentence bargaining vznikne dohoda, kde se obviněný a státní zástupce dohodnou na tom, jaký trest státní zástupce navrhne soudci a obviněný se za to dozná k činu ze kterého je obviněn nebo se rozhodne využít nolo contendere jinak také známé jako contest plea. Nolo contendere znamená, že obviněný přijímá udělení trestu za činy ujednané v sentence bargain, nedoznává se však ke své vině. To je velmi důležité pro možné civilní řízení ve stejné věci, neboť pokud obviněný vinu dozná, považuje se automaticky za prokázanou i ve stejné věci v řízení civilním. Avšak v případě že obviněný využije nolo contendere musí se ve stejné věci v civilním řízení vina dokazovat, neboť ji obviněný ve vztahu k relevantnímu skutku nepřiznal.¹⁸⁷

Příkladem z praxe: Státní zástupce se snaží obviněného usvědčit z vraždy. Obě strany sjednají plea bargain, kde se obviněný dozná k vraždě a státní zástupce přislíbí, že soudci doporučí, aby nepožadoval trest smrti.

5.1.4 Fact bargaining

Čtvrtým druhem plea bargain je Fact bargaining. Při Fact bargaining se obviněný dozná k činu, který mu státní zástupce klade za vinu a výměnou za to, státní zástupce ponechá stranou některé skutečnosti, které hovoří v neprospěch obviněného a které by kvůli pokynům pro ukládání trestů zapříčinily větší trest pro obviněného.

Příkladem z praxe: Obviněný byl zadržen federálními policisty při celní kontrole, kde se u něj našlo přes pět kilogramů kokainu. Pokyny pro ukládání trestů a zákoník Spojených států amerických nařizují, v případě že se jedná o 5 a více kilogramů kokainu, uložit trest 10 let odnětí svobody a vyšší.^{188 189} Státní zástupce uzavře s obviněným dohodu, kde se obviněný dozná k činu, ze kterého je obviněn a státní zástupce svolí, že v dalším procesu s obviněným se bude pracovat s faktem, že obviněný měl při svém zadržení na celnici méně než pět kilogramů kokainu. Tím se tak obviněný vyhne vyššímu trestu.

¹⁸⁷ HALL, Timothy L., 2004. The U.S. legal system. Vol. 1, Acquittal-jurisdiction. Pasadena: Salem Press., ISBN 1-58765-314-1.

¹⁸⁸ United States sentencing commission – Drug offences. In ussc.gov [online]. [cit. 2023-04-25]. Dostupné z: https://www.ussc.gov/sites/default/files/pdf/training/primers/2022_Primer_Drugs.pdf s. 2

¹⁸⁹ § 960(b)(1)ii, II, 21 United States Code

5.2 Klíčové rozdíly mezi plea Bargain v USA a dohodou o vině a trestu

Z uvedeného popisu jednotlivých druhů plea bargaining, tak jde vidět, že dohoda o vině a trestu má nejbližší k druhu plea bargaining zvané Sentence bargaining. Avšak ani tato definice plně neodpovídá podobě, v jaké existuje dohoda o vině a trestu v českém právním řádu, neboť víme, že v České republice není nabídnutí mírnějšího trestu pro obviněného podmínkou sjednání dohody. Je tedy evidentní, že zákonodárci převzali do českého právního řádu opravdu jen malou část toho, co je v USA obecně označováno jako plea bargain nebo plea agreement.

Jedním z dalších rozdílů je také to, že plea bargain se vyvíjí a existuje především v justiční praxi, přestože základní pravidla plea bargain na federální úrovni upravuje Federal Rules of Criminal Procedure. Úprava plea bargain se v právních předpisech objevuje jinak velmi zřídka. I dohoda o vině a trestu se v České republice vyvíjí a reaguje na praxi, nicméně základ dohody o vině a trestu je upraven v trestním řádu, a to mnohem podrobněji než ve Federal Rules of Criminal Procedure.

Jedním z menších procesních rozdílů je pak skutečnost, že podle Federal Rules of Criminal Procedure soud přijímá doznání obviněného a až následně rozhoduje o trestu. Dohodu o vině a trestu oproti tomu schvaluje soud jako celek.

Další rozdíly mezi dohodou o vině a trestu a plea bargain v USA pak logicky plynou ze zcela odlišné struktury obou právních systémů. Zatímco v České republice rozlišujeme protiprávní činy dle míry společenské škodlivosti na přestupky a trestné činy, v USA existuje dělení jiné (felonies, misdemeanors apod.). V českém právním systému pak o trestných činech rozhodují orgány trestní a o přestupcích orgány správní. Dohoda o vině a trestu však může být uzavřena jen o trestných činech, a nikoliv o přestupcích.¹⁹⁰ Naproti tomu v USA neexistuje správní soudnictví a plea bargain tak může být uzavřena v daleko více případech.

Jedním z velkých rozdílů mezi dohodou o vině a trestu a plea bargain je i míra uplatnění v praxi. V České republice se tento institut z počátku v praxi používal velmi málo¹⁹¹, což bylo způsobeno především velmi limitujícím zákonným omezením dohody o vině a trestu a také pravděpodobně zdráhavostí státních zástupců, kteří s dohodou neměli tolik zkušeností a upřednostňovali tradičnější instituty trestního řízení. Po novele roku 2020¹⁹² má pak počet sjednaných dohod o vině a trestu vzrůstající tendenci.¹⁹³ V USA se však jen za posledních 50 let rozhodlo 97 % trestních případů uzavřením plea bargain. Pouze zbylé

¹⁹⁰ § 175a odst. 1 trestního řádu

¹⁹¹ Zprávy o činnosti státního zastupitelství. In veřejnazaloba.cz [online]. [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: <https://verejnazaloba.cz/nsz/cinnost-nejvyššihostatního-zastupitelství/zpravy-o-cinnosti/>

¹⁹² Viz Novela roku 2020

¹⁹³ Tamtéž, konkrétně zpráva o činnosti za rok 2021

3 % případů se dostalo do klasického soudního řízení.¹⁹⁴ V České republice lze očekávat i v následujících letech zvyšující se počet sjednaných dohod o vině a trestu nicméně vzhledem k velké odlišnosti obou právních systémů bychom tak výrazný počet dohod o vině a trestu jako v USA pravděpodobně nikdy dosáhnout neměli.

Klíčové tak proto zůstává že evropské variace plea bargain, které se postupně začaly inkorporovat do právních systémů evropských zemí jsou instituty, které si z plea bargain berou pouze jen to co považují za užitečné a nesnaží se využít plea bargain jako ultimátní řešení problémů kontinentálního systému, ale vytvářejí spíše zcela nový druh alternativního trestního řízení, který je s plea bargain totožný pouze ve svém čířém jádru a zároveň respektuje příklon kontinentálního systému k jiným zásadám trestního řízení.

¹⁹⁴ NACDL. The Trial Penalty: The Sixth Amendment Right to Trial on the Verge of Extinction and How to Save It. In nacdl.org [online]. [cit. 2023-05-10]. Dostupné na: <https://www.nacdl.org/Document/TrialPenaltySixthAmendmentRighttoTrialNearExtinct>

Závěr

Záměrem této práce bylo zanalyzovat historický vývoj dohody o vině a trestu, posoudit její výhody a nevýhody a zhodnotit, zda skutečnost, že dohoda o vině a trestu je prvkem cizího právního systému je natolik závažná, že tento institut nemůže být přenesen a existovat v tuzemském právním řádu.

Vývoj institutu a jeho současná podoba ukázala, že zákonodárce si byl od počátku vědom této problematiky a přijmul institut dohody o vině a trestu z právního řádu států, které měly s tímto institutem již delší praktické zkušenosti. Institut dohody o vině a trestu má s anglo-americkým plea bargain společné jen základní obrysy tohoto institutu. Zákonodárce navíc doplnil dohodu o vině a trestu spoustou zákonných pojistek a záruk, které postupně novelizoval v reakci na aktuální justiční praxi.

Z výsledku analýzy výhod a nevýhod pak vyplývá, že zásady, které kolidují s dohodou o vině a trestu, a další negativní aspekty spojené s dohodou o vině a trestu by neměly vyvolat její naprosté zavržení v rámci právního řádu České republiky. Ačkoli je spousta těchto kritických připomínek proti dohodě o vině a trestu zcela validních, praxe ukázala, že užívání dohod o vině a trestu má momentálně zvyšující se tendenci¹⁹⁵ a výhody dohody o vině a trestu rozepsané v této práci dle mého názoru její nevýhody vysoce převyšují. Pro zachování dohody o vině a trestu, jako účinného prostředku zrychlení a zefektivnění trestního řízení, se ostatně v současnosti vyslovuje také většina odborníků na trestní právo. Vývoj dohody o vině a trestu však rozhodně nedosáhl svého definitivního konce a v budoucnu je třeba očekávat další změny, reagující na nové problémy, které praxe odhalí nebo se nově objeví.

Analýza současné právní úpravy dohody o vině a trestu ukázala, že neobsahuje větší nedostatky a je postavena velmi rozumně. Z možných změn snad stojí za zvážení jen vyloučení možnosti sjednat dohodu o vině a trestu u úzkého okruhu trestných činů, například u trestného činu podplacení¹⁹⁶ či u jiných trestných činů obdobného typu. Nabízí se také již historicky dříve přislíbený zákaz sjednání dohody u osob s omezenou svéprávností.

Jakým způsobem sjednat dohodu o vině a trestu, co má být jejím obsahem a kdy ji uzavřít je však v praxi vždy na konkrétním státním zástupci. Klíčové je tak neustálé vzdělávání a kontrola činnosti státních zástupců, tak aby došlo k dostatečnému zajištění jejich odbornosti a profesionality, aby dohoda o vině a trestu plnila svůj účel současně se zachováním spravedlnosti.

¹⁹⁵ Zprávy o činnosti státního zastupitelství. In verejnazaloba.cz [online]. [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: <https://verejnazaloba.cz/nsz/cinnost-nejvyssiho-statniho-zastupitelstvi/zpravy-o-cinnosti/>

¹⁹⁶ § 332 trestního zákoníku

Seznam použitých zkratk

trestní řád – Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

trestní zákoník – Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů

ESLP – Evropský soud pro lidská práva

EÚLP – Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod

Seznam použitých zdrojů

Seznam použité literatury

ALSCHULER, Albert W., 1968. The Prosecutor's Role in Plea Bargaining. The University of Chicago law review. Chicago: University of Chicago Law School, 36(1), 50-112. ISSN 0041-9494.

ALSCHULER, Albert W., 1979. Plea Bargaining and Its History. Columbia law review. New York, N. Y: Columbia University School of Law, 79(1), 1-43. ISSN 0010-1958.

BERGMAN, Paul, BERMAN-BARRETT, Sara J, 2020. Criminal Law Handbook: Know Your Rights, Survive the System. 16th ed. Berkeley: NOLO. ISBN 978-1413327199.

BRŇÁKOVÁ, Simona, KORBEL, František, 2008. Dohoda o vině a trestu. Trestněprávní revue. 7(9), 271-274.

č. 2. ISSN 0231-6625

DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol., 2017. Trestní řád: komentář. I, II, II díl Praha: Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7552-600-7.

FEELEY, Malcolm, M. 1979. Perspectives on Plea Bargaining. Law & Society Review, 13(2), 199–209.

FRIEDMAN, Lawrence M., 1979. Plea Bargaining in Historical Perspective. Law & society review. Law and Society Association, 13(2), 247-259. ISSN 0023-9216.

GARBATAVIČIŪTĖ, Simona, 2021. Reshaping Plea Bargaining in European Criminal Justice. Vilnius University open series [online]. Vilnius University Press, 56-64 [cit. 2023-06-28]. ISSN 2669-0535.

GŘIVNA, Tomáš, ŠÁMAL, Pavel, VÁLKOVÁ Helena a kol. 2020. Oběti trestných činů: komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck. ISBN 978-80-7400-793-4.

HALL, Timothy L., 2004. The U.S. legal system. Vol. 1, Acquittal-jurisdiction. Pasadena: Salem Press., ISBN 1-58765-314-1.

HARRIS, David John, Harris, O'Boyle & Warbrick: law of the European Convention on Human Rights. Third edition. Oxford, United Kingdom: Oxford University Press, 2014. ISBN 978-0-19-960639-9.

HARRIS, David John, O'BOYLE, Michael, BATES, Ed et al., 2014. Law of the European Convention on Human Rights. Third edition. Oxford, United Kingdom: Oxford University Press. ISBN 978-0-19-960639-9.

JELÍNEK, Jiří a kol. 2010. Trestní právo procesní: podle stavu k 1. 1. 2022. 6. Praha: Leges. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-550-0.

JELÍNEK, Jiří a kol. 2020. Ochrana základních práv a svobod v trestním řízení. Praha: Leges. ISBN 978-80-7502-444-2.

KMEC, Jiří, KOSAŘ, David, KRATOCHVÍL, Jan, BOBEK, Michal, 2012. Evropská úmluva o lidských právech: komentář. Praha: C.H. Beck. ISBN 978-80-7400-365-3.

KUČERA, Jakub, 2021. Novelizace dohody o vině a trestu a její možné dopady. Trestněprávní revue. 20(2), 71-73.

LANGBEIN, John H., 1978. Torture and Plea Bargaining. The University of Chicago law review. Chicago: University of Chicago Law School, 46(1), 3-22. ISSN 0041-9494.

MASOPUST ŠACHOVÁ, Petra, 2019. Restorativní přístupy při řešení trestné činnosti. Praha: C.H. Beck. ISBN 978-80-7400-756-9.

MCDONALD, William F., 1979. From Plea Negotiation to Coercive Justice: Notes on the Respecification of a Concept. Law & society review. Beverly Hills: Law and Society Association, 13(2), 385-392. ISSN 0023-9216.

MUSIL, Jan, 2008. Dohody o vině a trestu (Absprachen) v Německu. Právnick. 147(3), 217-246.

MUSIL, Jan, 2008. Dohody o vině trestu jako forma konzensusálního trestního řízení. Kriminalistika. Praha: Ředitelství služby kriminální policie, 41(1), 3-26. ISSN 1210-9150.

NOVOTNÝ, Oto, 2006. Je naše trestní právo procesní v krizi?. Trestní právo. 11(7-8), 28-31.

NOVOTNÝ, Oto, ZAPLETAL, Josef, 2008. Kriminologie. 5., přeprac. vyd. Praha: Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7357-377-5.

RAUXLOH, Regina, 2014. Plea bargaining in national and international law. London: Routledge, ISBN 978-1-138-01686-6.

REPÍK, Bohumil, 2002. Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo. Praha: Orac. Focus (Orac). ISBN 80-86199-57-6.

SCERBA, Filip, 2014. NEW MEASURES FOR THE ACCELERATION OF CRIMINAL PROCEEDINGS IN CZECH CRIMINAL LAW. Studia prawno-ekonomiczne [online]. Łódź: Łódzkie Towarzystwo Naukowe, 92(92), 169-183 [cit. 2022-04-25]. ISSN 0081-6841

ŠÁMAL, Pavel a kol. 2013. Trestní řád: komentář. 7., dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0.

ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef a kol. 2013. Trestní právo procesní. 4., přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck. ISBN 978-80-7400-496-4.

ŠČERBA, Filip, 2012. Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice. Praha: Leges. ISBN 978-80-87576-30-4.

ŠRAMEL, B, 2014. Dohoda o vine a treste vo svetle angloamerického "plea bargaining". Právník,

TURNER, Jenia Iontcheva, 2009. Plea Bargaining Across Borders: Law Across Borders. New Yorke: Aspen Publishers. ISBN 978-0735575714.

VÁLKOVÁ, Helena, SCHEINOST, Miroslav, ŠÁMAL, Pavel a kol. 2016. Teoretické a trestněpolitické aspekty reformy trestního práva v oblasti trestních sankcí. Forum Socialni Prace. Prague: Charles University, Faculty of Arts, 2016(1), 9-38. ISSN 1804-3070.

VELIKOVSKÁ, Martina, 2016. Psychologie obětí trestných činů: proces viktimizace, status oběti a jeho význam, prevence a vyrovnávání se s viktimizací, reálné případy z policejní praxe. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4849-8.

VOGEL, Mary E., 2007. Coercion to Compromise: Plea Bargaining, the Courts, and the Making of Political Authority. New Yorke: Oxford University Press. ISBN 978-0195101751.

Seznam internetových zdrojů

ČTK. Žhář z Bohumína dostal doživotí. Dohodu schválil soud. In seznamzpravy.cz [online]. [cit. 2022-04-16]. Dostupné na: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/domaci-zivot-v-cesku-zhar-z-bohumina-dostal-dozivoti-dohodu-schvalil-soud-182189>

GLASEROVÁ, Dominika. Soud potvrdil doživotí pro žháře z Bohumína za vraždu jedenácti lidí, rozhodnutí je pravomocné. In ct24.ceskatelevize.cz [online]. [cit. 2022-04-15]. Dostupné na: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/3407508-soud-potvrdil-dozivoti-pro-zhare-z-bohumina-za-vrazdu-jedenacti-lidi-rozhodnuti-je>

HÁJEK, Tomáš. Dohoda o vině a trestu z pohledu poškozeného. In epravo.cz [online]. [cit. 2022-04-16]. Dostupné na: <https://www.epravo.cz/top/clanky/dohoda-o-vine-a-trestu-z-pohledu-poskozeneho-107180.html>

KEJHOVA, Hana. Obhájci, soudci i státní zástupci diskutovali o ukládání trestů. In advokatnidenik.cz [online]. [cit. 2023-04-16]. Dostupné na: <https://advokatnidenik.cz/2020/02/17/obhajci-soudci-i-statni-zastupitele-diskutovali-o-ukladani-trestu/>

KORDÍK, Jiří. České věznice jsou na hraně kapacit, vláda uvažuje o revizi trestních sazeb. In ct24.ceskatelevize.cz [online]. [cit. 2023-04-16]. Dostupné na: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/3581449-ceske-veznice-jsou-na-hrane-kapacit-vlada-uvazuje-o-revizi-trestnich-sazeb>

MACKOVA, Martina. Trestní zákoník: podnikatelé jsou pro. In zpravy.aktualne.cz [online]. [cit. 2023-03-18]. Dostupné na: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/politika/trestni-zakonik-podnikatele-jsou-pro/r~i:article:73164/>

MARVANOVÁ, Hana. Zneužívat informace dovoleno! In ekonom.cz [online]. [cit. 2023-03-20]. Dostupné na: <https://ekonom.cz/c1-17742210-zneuzivati-informace-dovoleno>

MAZANCOVÁ, Hana. Čekání na spravedlnost. Zahlcené soudy vynášejí rozsudky i po několika letech. In lidovky.cz [online]. [cit. 2023-04-16]. Dostupné na: https://www.lidovky.cz/domov/cekani-na-spravedlnost-zahlcene-soudy-vynasi-rozsudky-i-po-nekolika-letech.A150904_135748_In_domov_hm

NACDL. The Trial Penalty: The Sixth Amendment Right to Trial on the Verge of Extinction and How to Save It. In nacdl.org [online]. [cit. 2023-05-10]. Dostupné na: <https://www.nacdl.org/Document/TrialPenaltySixthAmendmentRighttoTrialNearExtinct>

SCHWARTZBACH, Micah. What Are the Different Kinds of Plea Bargaining?. In nolo.com [online]. [cit. 2023-04-29]. Dostupné na: <https://www.nolo.com/legal-encyclopedia/what-the-different-kinds-plea-bargains.html>

STŘÍŽ, David. Dohoda o vině a trestu ve světle novelizace trestního zákoníku. In epravo.cz [online]. [cit. 2023-03-29]. Dostupné na: <https://www.epravo.cz/top/clanky/dohoda-o-vine-a-trestu-ve-svetle-novelizace-trestniho-zakoniku-111800.html>

VANTUCH, Pavel. Lze uzavírat dohody o vině a trestu na počátku vyšetřování?. In advokatnidenik.cz [online]. [cit. 2022-04-15]. Dostupné na: https://advokatnidenik.cz/2023/02/27/lze-uzavirat-dohody-o-vine-a-trestu-na-pocatku-vysetrovani/#_ftn3

Seznam použitých právních předpisů

Česká republika

Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod

Usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod (2/1993 Sb.)

Ústava České republiky (1/1993 Sb.)

Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 193/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 333/2020, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Slovenská republika

Zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov

USA

The Penal Code of California (Kalifornský trestní zákoník)

United States Code (Zákoník Spojených států amerických)

Anglie a Wales

The Criminal Procedure Rules 2014 (Pravidla trestního řízení)

Seznam použité judikatury

Rozsudek Nejvyššího soudu Spojených států amerických, *Brady v. United States*, 397 U.S. 742 (1970).

Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 21. 2. 1990, *Håkansson and Sturesson v. Sweden*, č. 11855/85

Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 23. 11. 1993, *Poitrimol v France*, č. 14032/88

Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 10. 11. 2004, *Riccardi Pizzati v. Italy*, č. 62361/00

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 18. 10. 2006, *Hermi v. Italy*, č. 18114/02.

Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 17. 9. 2009, *Scoppola v Italy*, č. 10249/03

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 6. 7. 2010, *Babar Ahmad a další v. Spojené království*, č. 24027/07.

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 29. 4. 2014, *Natsvlshvili and Togonidze v. Georgia*, č. 9043/05.

Seznam ostatních zdrojů

54. schůze, 420. hlasování poslanecké sněmovny. In psp.cz [online]. [cit. 2023-03-18]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/hlasy.sqw?G=43379>

CEPEJ Indicators on efficiency. In public.tableau.com [online]. [cit. 2023-04-09]. Dostupné z: <https://public.tableau.com/app/profile/cepej/viz/EfficiencyEN/Efficiency>

České soudnictví 2021: Výroční statistická zpráva. In justice.cz [online]. [cit. 2023-03-18]. Dostupné z: https://www.justice.cz/documents/12681/719244/Ceske_soudnictvi_2021.pdf/37d8da17-4fee-4001-a473-fdb840f78936

Devadesátky ČT24. In ct24.ceskatelevize.cz [online]. [cit. 2023-06-09]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/moravskoslezskyykraj/3407942-dohod-o-vine-a-trestu-v-cesku-pribyva-vyhodou-je-rychlost-shoduji-se>

Metodika k postupu státních zástupců při sjednávání dohod o vině a trestu. In verejnazaloba.cz [online]. [cit. 2023-06-02]. Dostupné z: <https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2023/03/1-SL-111-2022.pdf>

Návrh nového trestního řádu (stav k 14. 10. 2022). In justice.cz [online]. [cit. 2023-06-10]. Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/rekodifikace>

Programové prohlášení Vlády České republiky 4. srpna 2010. In dataplan.info.cz [online]. [cit. 2023-03-25]. Dostupné z: https://www.dataplan.info/img_upload/7bdb1584e3b8a53d337518d988763f8d/programove_prohlaseni_vlady.pdf

Přehled členů vlády (9. 1. 2007 - 8. 5. 2009). In vlada.cz [online]. [cit. 2023-03-19]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2007-cr/mirek-topolanek-2/prehled-ministru-24440/>

Přehled přestupků za rok 2020. In mdcr.cz [online]. [cit. 2023-04-30]. Dostupné z: <https://www.mdcr.cz/Statistiky/Prurezove-statistiky/Prehled-prestupku-za-rok-2020>

Reduction in sentence for a guilty plea. In sentencingcouncil.org.uk [online]. [cit. 2023-04-09]. Dostupné z: <https://www.sentencingcouncil.org.uk/overarching-guides/crown-court/item/reduction-in-sentence-for-a-guilty-plea-first-hearing-on-or-after-1-june-2017/#Flowcharts%20illustrating%20reductions>

Sněmovní tisk 453/0. In psp.cz [online]. [cit. 2023-03-30]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=8&ct=453&ct1=0>

Sněmovní tisk 453/3. In psp.cz [online]. [cit. 2023-03-30]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=8&ct=453&ct1=3>

Sněmovní tisk 466/0. In psp.cz [online]. [cit. 2023-03-30]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=8&ct=466&ct1=0>

Sněmovní tisk 510/0. In psp.cz [online]. [cit. 2023-03-22]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=6&ct=510&ct1=0>

Sněmovní tisk 510/1. In psp.cz [online]. [cit. 2023-03-25]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=6&ct=510&ct1=1>

Sněmovní tisk 574/0. In psp.cz [online]. [cit. 2023-03-19]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=574&CT1=0>

Sněmovní tisk 574/1. In psp.cz [online]. [cit. 2023-03-19]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=5&ct=574&ct1=1>

Sněmovní tisk 836/0. In psp.cz [online]. [cit. 2023-03-17]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=4&ct=836&ct1=0>

Stenografický zápis 32. schůze poslanecké sněmovny. In psp.cz [online]. [cit. 2023-03-25]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/eknih/2010ps/stenprot/032schuz/32-4.html#q522>

Stenografický zápis 36. schůze poslanecké sněmovny. In psp.cz [online]. [cit. 2023-03-28]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/eknih/2010ps/stenprot/036schuz/36-1.html#q25>

Stenografický zápis 44. schůze poslanecké sněmovny. In psp.cz [online]. [cit. 2023-03-20]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/044schuz/44-3.html#q184>

Stenografický zápis 51. schůze poslanecké sněmovny. In psp.cz [online]. [cit. 2023-03-18]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/eknih/2002ps/stenprot/051schuz/51-6.html#q594>

Stenografický zápis 56. schůze poslanecké sněmovny. In psp.cz [online]. [cit. 2023-03-20]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/056schuz/56-4.html#q434>

Stenografický zápis 9. schůze senátu. In senat.cz [online]. [cit. 2023-03-18]. Dostupné z: <https://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/htmlhled?action=doc&value=36399>

ŠČERBA, Filip, BOHUSLAV, Lukáš „Rekodifikační čtvrtky“ aneb nad návrhem nového trestního řádu – Zvláštní způsoby řízení – odklony a konsenzuální řešení trestních věcí. In epravo.cz [online]. [cit. 2023-06-02]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/eshop/rekodifikacni-ctvrtky-aneb-nad-navrhem-noveho-trestniho-radu-online-zive-vysilani-4-5-2023-774.html?action=90ad4bf3>

United States sentencing commission – Drug offences. In ussc.gov [online]. [cit. 2023-04-25]. Dostupné z: https://www.ussc.gov/sites/default/files/pdf/training/primers/2022_Primer_Drugs.pdf

Usnesení Poslanecké sněmovny č. 1098. In psp.cz [online]. [cit. 2023-03-28]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=6&v=US&ct=1098>

Usnesení Poslanecké sněmovny č. 1190. In psp.cz [online]. [cit. 2023-06-01]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=8&v=US&ct=1190>

Usnesení Poslanecké sněmovny č. 1520. In psp.cz [online]. [cit. 2023-03-17]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/text2.sqw?idd=32376>

Usnesení senátu č. 340. In senat.cz [online]. [cit. 2023-03-18]. Dostupné z: <https://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/htmlhled?action=doc&value=36584>

Usnesení senátu č. 455. In senat.cz [online]. [cit. 2023-06-01]. Dostupné z: <https://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/htmlhled?action=doc&value=95878>

Usnesení senátu č. 605. In senat.cz [online]. [cit. 2023-03-28]. Dostupné z: <https://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/htmlhled?action=doc&value=64404>

Usnesení ústavně právního výboru. In psp.cz [online]. [cit. 2023-03-17]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=13064&pdf=1>

Zápis jednání ústavně právního výboru č. 39. In psp.cz [online]. [cit. 2023-03-25]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/text2.sqw?idd=82746>

Zprávy o činnosti státního zastupitelství. In verejnazaloba.cz [online]. [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: <https://verejnazaloba.cz/nsz/cinnost-nejvyšsiho-statniho-zastupitelstvi/zpravy-o-cinnosti/>

Abstrakt

Tématem této práce je institut dohody o vině a trestu, který byl zaveden do českého právního řádu v roce 2012. Jedná se o jeden z dalších nástrojů, který má docílit především rychlejšího a efektivnějšího trestního řízení. Dohoda o vině a trestu je inspirována obdobným institutem plea bargain pocházejícím z anglo-amerického právního systému. Podstatou dohody o vině a trestu je, uzavření dohody státního zástupce a obviněného, kdy státní zástupce může nabídnout mírnější trest pro obviněného výměnou za prohlášení obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán. Jedná se o alternativní formu řízení, neboť se obviněný může uzavřením této dohody zcela vyhnout hlavnímu líčení.

V první kapitole se věnuji historii legislativního procesu, neboť institut dohody o vině a trestu v České republice prošel poměrně komplikovaným procesem. Zabývám se podrobněji i staršími legislativními pokusy, protože mnoho akademických prací se stejným nebo obdobným tématem se starším návrhům příliš nevěnují. Ve druhé kapitole analyticky popisuji a komentuji platnou právní úpravu dohody o vině a trestu v českém právním řádu, přičemž nejprve hovořím obecně o subjektech dohody a poté podrobněji popisuji její jednotlivé procesní fáze. Ve třetí kapitole se krátce zabývám vztahem dohody o vině a trestu a Evropské úmluvy o lidských právech s důrazem na právo na spravedlivý proces. V této kapitole využívám především judikaturu Evropského soudu pro lidská práva. V klíčové čtvrté kapitole pak obsáhleji hodnotím jednotlivé výhody a nevýhody dohody o vině a trestu. V páté kapitole této práce se věnuji popisu platné právní úpravy institutu „plea bargain“ v zemích anglo-amerického právního systému, který je předobrazem a inspirací dohody o vině a trestu. Porovnávám a hodnotím i několik základních rozdílů mezi oběma instituty.

Klíčová slova: Dohoda o vině a trestu, dohadovací řízení, alternativní formy trestního řízení

Abstract

The subject of this master's dissertation is agreement on guilt and punishment, which was incorporated into the Czech legal system in 2012. It is one of the juridical institutes that intends to achieve faster and more effective criminal proceeding. The agreement on guilt and punishment is inspired by a similar juridical institute of plea bargain originating from the Anglo-American legal system. The essence of agreement on guilt and punishment is the conclusion of an agreement between the prosecutor and the accused, whereby the prosecutor may offer a lighter sentence to the accused in exchange for a declaration by the accused that he has committed the act for which he is being prosecuted. This is an alternative form of proceeding, as the accused can avoid the standard form of criminal proceeding altogether by entering into this agreement.

In the first chapter, I discuss the history of the legislative process, as the institute of agreement on guilt and punishment in the Czech Republic has undergone a rather complicated process. I also deal in detail with older legislative attempts, as many academic works on the same or similar topics do not pay much attention to older proposals. In the second chapter, I analytically describe and comment on the current legal regulation of agreement on guilt and punishment in the Czech legal system, firstly discussing the subjects of agreement on guilt and punishment in general and then describing its individual procedural stages in more detail. In the third chapter, I briefly discuss the relationship between the agreement on guilt and punishment and the European Convention on Human Rights, with an emphasis on the right to a fair trial. In this chapter, I make particular use of the case law of the European Court of Human Rights. Then, in the crucial fourth chapter, I provide a more comprehensive assessment of the various advantages and disadvantages of the agreement on guilt and punishment. In the fifth chapter of this thesis, I describe the plea bargain in the countries of the Anglo-American legal system, which is the precursor and inspiration of the agreement on guilt and punishment institute. I also compare and evaluate several basic differences between the two institutes.

Key words: agreement on guilt and punishment, conciliation procedure, alternative forms of criminal proceeding